SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko–přírodovědecká fakulta v Opavě
TEORETICKÁ BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studenti a absolventi studia fotografie na PWSFTviT im. Leona Schillera v Lodži v letech 2005 - 2015

Opava 2015
Maciej Bujko

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko–přírodovědecká fakulta v Opavě
TEORETICKÁ BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studenti a absolventi studia fotografie na PWSFTviT im. Leona Schillera v Lodži v letech 2005 - 2015

Students and graduates from Polish National Filmschool in Lodz in years 2005-2015

Obor: Tvůrčí fotografie

Vedoucí práce: prof. PhDr. Vladimír Birgus

Oponent práce: doc. Mgr. Václav Podestát

Slezská univerzita v Opavě

Opava 2015

Maciej Bujko

Abstrakt

Tato bakalářská práce je snahou o popis studia fotografie na Státní filmové, televizní a divadelní školy Leona Schillera v Lodži v kontextu fotografického vysokého školství v Polsku. Předpokládá dvě hlavní hypotézy, které jsou v textu zkoumány prostřednictvím rozhovorů s přednášejícími a absolventy výše uvedené univerzity a se známými polskými kurátory. První se týká vlivu, který vysoká škola vyvíjí na celou fotografickou scénu v Polsku, druhá toho, jestli se jí podařilo vytvořit jasně definovaný styl.

Klíčová slova

Lodž	Gotografické školství	PWSFTviT
Polská fotografie	Vzdělávání	Fotografický styl

Abstract

This bachelor thesis is a try of description of photographic studies at Polish National Film School in Łódź in the context of Polish higher photographic education. It assumes two main hypotheses which are examined in the text through a series of interviews with lecturers and graduates of the above mentioned university and well-known Polish curators. The first concerns the impact that the university has on photographic scene in Poland and the second is about particular style, which Film School created.

Key Words

Lodz	Photographic education	PWSFTviT
Polish photography	Education	Photographic style

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Akademický rok: **2014/2015**

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení:	**Maciej BUJKO**
Osobní číslo:	**F100768**
Studijní program:	**B8204 Filmové, televizní a fotografické umění a nová média**
Studijní obory:	**Tvůrčí fotografie**
	Tvůrčí fotografie
Název tématu:	**T: Studenti a absolventi studia fotografie na PWSFTviT im. Leona Schillera v Lodži v letech 2005 - 2015**
Téma anglicky:	**T: Students and graduates from Polish National Filmschool in Lodz in years 2005 - 2015**
Zadávající ústav:	**Institut tvůrčí fotografie**

Zásady pro vypracování:

Práce se bude zabývat studiem fotografie na Filmové škole v Lodži, na jedné z největších uměleckých univerzit v Polsku. Práce se bude věnovat letům 2005 - 2015

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

Rozhovory s autory: Adam Mazur, Ewa Ciechanowska, Anna Orlowska, Grzegorz Przyborek

Vedoucí bakalářské práce: **Prof. PhDr. Vladimír BIRGUS**
Institut tvůrčí fotografie

Datum zadání bakalářské práce: **2. ledna 2015**
Termín odevzdání bakalářské práce: **27. července 2015**

Prof. PhDr. Vladimír BIRGUS
vedoucí ústavu

V Opavě 11. ledna 2015

Poděkování

Děkuji vedoucímu své bakalářské práce, prof. PhDr. Vladimíru Birgusovi, a oponentovi, doc. Mgr. Václavu Podestátovi za nedocenitelnou pomoc a také za pochopení a laskavost. Děkuji všem skvělým lidem, které jsem poznal během svého vzdělávání na Institutu tvůrčí fotografie. Děkuji také zvlášť své zesnulé babičce, Leokadii Nawrocké, za celé srdce a víru, které mi dala, a bez nichž by nebyl tam, kde jsem.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a na základě uvedených pramenů a literatury. Souhlasím se zveřejněním práce formou zařazení do Univerzitní knihovny SU v Opavě, knihovny Uměleckoprůmysloveho muzea v Praze a na internetové stránky Institutu tvůrči fotografie FPF SU v Opavě.

Obsah

Úvod 9

1. kapitola. Podmínky fotografických studií v Polsku 12

Počátky fotografického školství v Polsku a možnost studií v České republice 14

Dnešní fotografické vysoké školství v Polsku 16

Studium fotografie na Umělecké univerzitě v Poznani 19

2. kapitola. Podmínění studia fotografie na Státní filmové, televizní a divadelní škole Leona Schillera v Lodži 23

Historie a charakter Státní filmové, televizní a divadelní školy Leona Schillera v Lodži 25

Historie vzniku katedry fotografie na PWSFTviT Leona Schillera v Lodži 28

Rozhovor s vedoucím katedry Markem Szyrykem 29

Rozhovor s profesorem Grzegorzem Przyborkem 36

Programové předpoklady a pedagogický personál 39

Technické a finanční podmínky 41

3. kapitola. Analýza absolventa studia fotografie na Státní filmové, televizní a divadelní škole Leona Schillera v Lodži a vliv na polské umělecké prostředí za zohlednění výstavní činnosti vykonávané katedrou fotografie 44

Krátké představení výstavní činnosti PWSFTviT Leona Schillera v Lodži. 46

Rozhovor s Ewou Ciechanowskou - přednášející a kurátorkou výstav na katedře fotografii PWSFTviT Leona Schillera v Lodži. 47

Analýzy výstavní činnosti katedry fotografie PWSFTviT Leona Schillera v Lodži 51

Dotazníky Adama Mazura a Jakuba Śwircze: 53

Rozhovory s Annou Orłowskou, Igorem Pisukem a Piotrem Zbierským: 54

Analýza absolventa PWSFTviT Leona Schillera v Lodži na základě vedených rozhovorů a vlastních znalostí 62

Analýza vlivu katedry fotografie PWSFTviT. Leona Schillera v Lodži na celkovou fotografickou scénu v Polsku 64

Shrnutí 67

Bibliografia 71

Jmenný rejstřík 73

Úvod

Fotografické školství v Polsku působí už 25 let a dnes představuje rozvinutou scénu tvořenou několika školami, rozmístěnými téměř v každém vojvodském městě v zemi.[1] Jejich nabídka je vysoce diverzifikovaná a umožňuje téměř každé zaujaté osobě, aby si našla pro sebe vhodný kurz. Rozdíly se týkají úrovně vzdělávání a vlivu, který daná škola vyvíjí na místní fotografické společenství. Předmětem mé práce samozřejmě není to, jakou úrovní vzdělávání daná instituce disponuje, můžeme ale pozorovat významné pedagogické úspěchy, některé z nich se projevily četnými oceněními studentů a absolventů v Polsku i v zahraničí. V souvislosti s tím bych se rád zaměřil na jednu z nich za účelem prozkoumání příčin těchto úspěchů a zjištění, jestli lze vytyčit nějaké typy absolventů. Z vysokých škol jsem si rozhodně vybral fotografická studia na Państwowej Wyższej Szkole Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej im. Leona Schillera (Státní filmová, televizní a divadelní škola Leona Schillera) v Lodži. Tento výběr plyne ze 3 hlavních příčin, přitom dvě první zároveň představují mé hypotézy, které opodstatňují tuto práci. Za prvé katedra fotografie (organizační jednotka fotografických studií) PWSFTviT Leona Schillera má vliv na celkové formování fotografické scény v Polsku. Za druhé katedra fotografie na PWSFTviT Leona Schillera po více než 20 letech fungování vytvořila styl viditelný v tvorbě jejích absolventů a studentů. Třetím důvodem je značné množných významných mezinárodních ocenění, která získávají studenti a absolventi na PWSFTviT Leona Schillera, na příklad reGeneration.[2] Dalším důvodem, proč jsem si vybral právě tato studia, je skutečnost, že jsem je sám absolvoval, což mi umožňuje lépe pochopit způsob, jak přesně fungují, poskytuje mi to také lepší přístup k pramenným materiálům a přednášejícím. Zároveň se všemi výše uvedenými výhodami se ale vyskytuje riziko nedostatečného odstupu. Proto povedu rozhovory s dvěma nezávislými polskými kurátory fotografií, aby se poukázalo na vliv katedry fotografie na PWSFTviT na polskou fotografii.

Má práce se bude skládat z tří kapitol a rekapitulace. První věnuji náčrtu polského fotografického školství, abychom mohli lépe pochopit prostředí, v kterém fungují studia v Lodži, a čím se odlišují. Druhá kapitola bude věnována podrobnější analýze podmínek

---

[1] www.ziolek.pl/szkoly/foto.htm, datum zobrazení 29.06.2015.

[2] *reGeneration 2, posoutěžní katalog, Aperture Foundation v New Yorku, editovali William A. Ewing, Nathalie Herschdorfer, New York 2010.*

fotografických studií na PWSFTviT Leona Schillera v Lodži. Poslední se bude týkat analýzy studentů a absolventů výše uvedeného oboru.

Z důvodu malého množství písemných materiálů týkajících se tématu, o němž píši, jsem se rozhodl vést několik rozhovorů s osobami spojenými s katedrou fotografie a s jejími absolventy. Shromážděný materiál mi umožnil reálněji a přesněji pojednat o tématech, jimž se věnuji.

Poslední záležitostí, již bych chtěl v úvodu vysvětlit, je časové rozpětí. Rozhodl jsem se, že budu komentovat výstavy, studenty, absolventy a přednášející, kteří se života katedry fotografie na PWSFTviT Leona Schillera účastnili v posledních 10 let jejího fungování (roky 2005-2015). Toto desetiletí nebylo zvoleno náhodně. V roce 2005 započaly přípravy na otevření denního fotografického studia (první ročník odstartoval v roce 2006) a v roce 2015 se na škole konal poslední sjezd studentů dálkového fotografického studia. Během této doby došlo, podle mého názoru, k transformaci katedry fotografie, což mělo velmi velký vliv na kvalitu jí poskytovaného vzdělávání, jde o mou poslední hypotézu.

1. kapitola. Podmínky fotografických studií v Polsku

Jak už jsem napsal v úvodu, fotografické školství v Polsku představuje vysoce rozvinuté odvětví vzdělávání. Sice neexistují podrobné údaje ohledně počtu oborů vysokoškolského studia (jak magisterských, tak i bakalářských) spojených s fotografií, ale podle údajů publikovaných polským Hlavním statistickým úřadem dokončilo v akademickém roce 2013/2014 studium fotografie 177 osob a studuje jich 994.[3] Jedná se ale pouze o údaje o kurzech zakončených získáním akademického titulu. Existuje také více než deset soukromých škol, které nejsou zakončeny státní závěrečnou zkouškou, ale disponují bohatým, často v několikaletém režimu realizovaným, programem soustředěným na mnoho oblastí fotografie. Některé z nich dosáhly tak vysoké úrovně, že mohou, dle mého názoru, konkurovat školám udělujícím bakalářské a magisterské tituly, především díky tomu, že neexistují formální povinnosti týkající se odpovídajícího počtu profesorů a doktorandů. To umožňuje zaměstnávat libovolné pedagogické pracovníky za zohlednění jejich odborné úrovně a ne skutečnosti, jestli disponují vědeckou hodností doktora nebo profesora. Poslední součástí trhu vzdělávání v Polsku jsou fotografické kurzy a lekce všeho druhu pořádané v kulturních domech, městských institucích nebo organizované nevládními organizacemi. Za zmínku také stojí, že existují také školy na střední úrovni vzdělávání, tedy nejrůznější profilované třídy gymnázií, středních odborných škol, jejichž studenti po zakončení vzdělávání skládají učňovskou závěrečnou/praktickou maturitní zkouškou, která je opravňuje k vykonávání profese fotografa. Nebudu široce popisovat každý ze segmentů trhu s ohledem na to, že se chci soustředit na konkrétní příklad, jímž jsou fotografická studie na Państwowej Wyższej Szkole Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej im. Leona Schillera v Lodži, ovšem abych načrtl pozadí, popíšu fotografické vysoké školství, vyjmenuji všechny vysoké školy a podrobně popíšu jednu z nich, což bude tvořit

[3] *„Dane wstępne dotyczące szkolnictwa wyższego - 2014 r." GUS ,*http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/*,* datum zobrazení 02.07.2015

Obrázek 1: logo PWSFTviT Leona Schillera v Lodžři

první část této kapitoly. Její druhá část se bude skládat z popisu samotného studia fotografie na PWSFTviT Leona Schillera v Lodžři, historie jeho vzniku, edukačních východisek, aktuálního programu a popisu personálního obsazení akademických pracovníků.

Počátky fotografického školství v Polsku a možnost studií v České republice

Počátky fotografického školství v polských zemích můžeme hledat v r. 1907, kdy byla založena Odborná fotografická škola ve Varšavě. Šlo ale o odbornou školu. Začátky uměleckého vzdělávání v oblasti fotografie klademe do Vilniusu, na Univerzitu Štěpána Bátoryho, kde v roce 1919 vznikl ústav umělecké fotografie, tvořic část Fakulty výtvarných umění. Jedním z jeho přednášejících byl od samotného začátku existence Jan Brunon Bułhak, tvůrce mnoha fotografických spolků a Svazu polských umělců fotografů, kterému se obecně říká „nestor polské fotografie".

Po 2. světové válce polské fotografické vysoké školství téměř zaniklo. I přes několik pokusů o vytvoření fotografických studií. Úspěch přišel až v roce 1985, díky iniciativě Ministerstva kultury a umění a Svazu polských umělců fotografů, kdy vzniklo Vyšší studium fotografie udělující titul licencjat (bakalář).[4]

Nedostatečná nabídka vzdělání v Polské republice byla jednou z příčin zahajování studia v Československu a později v České republice, sousedním státě Polska, s podobným jazykem (malá jazyková bariéra) a s bohatou fotografickou tradicí. Jednou z nejoblíbenějších škol mezi Poláky byla FAMU v Praze (Filmová a televizní fakulta

[4] *Dwadzieścia lat studiów fotograficznych w Szkole Filmowej*, Lech Lechowicz [w:] *#20LATFOTOGRAFIIPWSFTVIT*, red. Anna Kazimiercza, Anna M. Zarychta, Łódź 2013, s. 8.

Obrázek 2: Rafał Milach, 7 pokojů, 2008

Akademie múzických umění v Praze). V roce 1975 na ní vznikla katedra fotografie. Školou, která se těšila a dodnes těší u Poláků obrovské popularitě je Institut tvůrčí fotografie v Opavě. Studijní směr existující od roku 1990 měl, a stále má, obrovský vliv na formu. Podle mého názoru začalo polské fotografické vzdělávání ovlivňovat formování fotografické scény v Polsku teprve nyní. Dříve zde nejhlubší otisk zanechal právě Institut tvůrčí fotografie, který absolvovali dnes tak významní fotografové, jako jsou Rafał Milach, Michał Łuczak, Kuba Dąbrowski, Anna Grzelewska, Andrzej Kramarz, Maga Sokalska, Katarzyna Sagatowska, Arkadiusz Gola, Krzysztof Gołuch, Anna Orlowska, Paweł Supernak, Marcin Grabowiecki, Mariusz Forecki.

Dnešní fotografické vysoké školství v Polsku

V Polsku existuje 8 vysokých škol, které realizují kurzy z oblasti fotografie. Liší se v programovém základu, směřování a režimu studia. Studia probíhají ve třech stupních vzdělávání: bakalářském, magisterském a doktorském, v denním i dálkovém režimu. Pro lepší zobrazení současného rozsahu vzdělávání jsem připravil tabulku[5] [6] [7] [8] [9] [10] [11] [12], obsahující informace o univerzitách realizujících studium fotografie:

Vysokoškolská fotografická studia v Polsku s oprávněním udělovat akademické tituly				
Název vysoké školy	Lokalizace	Název oboru	Typ studia	Režimy studia
Akademia Sztuk Pięknych (Akademie výtvarného umění) v Gdaňsku	Gdaňsk	Intermédia, specializace fotografie	Bakalářské	Denní
Akademia Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta (Akademie výtvarného umění Eugeniusze Gepperta) ve Vratislavi	Vratislav	Fotografie a multimédia	Bakalářské a magisterské	Dálkové

[5] http://www.asp.gda.pl/strona/kategoria/57/wydzial_rzezby_i_intermediow, datum zobrazení 05.07.2015

[6] http://www.asp.wroc.pl/?module=StaticContent&controller=Main&id=461&__seoName=Studia+na+Wydziale+Grafiki+i+Sztuki+Mediów, datum zobrazení 05.07.2015

[7] http://www.asp.waw.pl/menu.aspx?MENU_ID=4, datum zobrazení 05.07.2015

[8] http://www.filmschool.lodz.pl/studia/stacjonarne/2, datum zobrazení 05.07.2015

[9] http://fotografia.uap.edu.pl/pl/, datum zobrazení 05.07.2015

[10] http://www.szkolafilmowa.pl/pl/kierunki/fotografia/, datum zobrazení 05.07.2015

[11] http://www.fotografiauw.pl/p/rekrutacja, datum zobrazení 05.07.2015

[12] http://www.wssip.edu.pl/uczelnia.php?m=2&strona=wydzialy&w=film-i-fotografia, datum zobrazení 05.07.2015

Vysokoškolská fotografická studia v Polsku s oprávněním udělovat akademické tituly				
Akademia Sztuk Pięknych (Akademie výtvarného umění) ve Varšavě	Varšava	Umění médií, specializace fotografie	Bakalářské a magisterské	Denní a dálkové
Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa, Telewizyjna i Teatralna im. Leona Schillera (Státní filmová, televizní a divadelní akademie Leona Schillera) v Lodži	Lodž	Realizace filmového, televizního obrazu a fotografie, specializace fotografie	Bakalářské, magisterské a doktorské	Denní
Uniwersytet Artystyczny (Umělecká univerzita) v Poznani	Poznaň		Bakalářské a magisterské	Denní a dálkové
Warszawska Szkoła Filmowa (Varšavská filmová škola)	Varšava	Film a multimédia, specializace fotografie	Bakalářské	Denní a dálkové
Warszawska Szkoła Fotografii i Grafiki Projektowej wspólnie z Wyższą Szkołą Humanistyczną (Varšavská škola fotografie a grafického designu spoleně s Humanistickou vyšší školou)	Varšava	Žurnalistika a sociální komunikace, specialita Fotografie v nových médiích	Bakalářské	Denní a dálkové
Wyższa Szkoła Sztuki i Projektowania (Vyšší škola umění a návrhářství) v Lodži	Lodž	Realizace filmového, televizního obrazu a fotografie, specializace fotografie	Nenavazující magisterské studium	Denní

Jak si můžete všimnout v tabulce, univerzity jsou rozmístěny téměř ve všech částech Polska, výjimku tvoří sever a jihovýchod země. Neznamená to ale, že se jedná o bílé skvrny bez jakéhokoliv přístupu ke vzdělání. Nacházejí se tu soukromé školy, které sice neudělují akademické tituly, ale poskytují přístup ke vzdělání.

Kromě v tabulce vyjmenovaných vysokých škol můžeme narazit na katedru fotografie na ASP v Krakově, kde sice chybí fotografická studia, lze tu ale obhajovat závěrečné práce z fotografie v rámci oboru grafika. Obdobná situace panuje na ASP v Lodži a v Katovicích a na Akademii Sztuki (Akademii umění) v Štětíně. Na Uniwersytecie Śląskim (Slezské univerzitě) v Katovicích existuje možnost fotografovat v rámci diplomové práce na Faktultě rádia a televize Krzysztofa Kieślowského a na Institutu umění v Těšíně, spadajícím pod tu samou univerzitu. I na Uniwersytecie Marii Curie - Skłodowskiej (Univerzitě Marie Curie - Skłodowské) v Lublinu existuje možnost obhajovat na Umělecké fakultě diplomové práce z fotografie (v rámci oboru grafika).

Obrázek 3: logo AF

V několika větách ještě musím zmínit soukromé fotografické školy, které sice nedisponují oprávněním udělovat akademické tituly, ale často disponují velmi dobrým vědeckým personálem a zázemím. Jednou podle mého názoru z nejznámějších je Akademia Fotografii (Fotografická akademie) ve Varšavě a v Krakově. Přednášejí zde osobnosti, jako jsou Kuba Dąbrowski, Michał Łuczak, Igor Omulecki, Rafał Siderski, Tomasz Sikora nebo Witek Orski. Do roku 2012 existovala i Europejska Akademia Fotografii (Evropská fotografická akademie), nevydržela ale konkurenci výše uvedené školy. S ohledem na místo svého bydliště si dovolím ještě uvést dvě školy z Vratislavi, jmenovitě Międzynarodowe Forum Fotografii „Kwadrat" (Mezinárodní fotografické fórum „Čtverec") a Wrocławską Szkołę Fotografii AFA (Vratislavskou školu fotografie AFA).

Tématem mé práce není fotografické školství v Polsku chápané jako fenomén a téma výzkumu, chtěl bych ale šířeji pojednat o druhé vysoké škole, která má z mého pohledu zásadní vliv na polskou fotografii, a bude tvořit pozadí pro popis studií na Státní filmové, televizní a divadelní škole Leona Schillera v Lodži a jejich vlivu na fotografickou situaci v zemi nad Vislou a Odrou. Má volba padla na Uměleckou univerzitu v Poznani s ohledem na rozdíly v charakteru vysoké školy a programu samotných studií. Svůj význam má také skutečnost, že kategorie umění na UAP je jednou z nejstarších (v příštím roce bude slavit 25 let své existence), což je podobné stáří jako v případě mnou popisované katedry fotografie na PWSFTviT Leona Schillera v Lodži.

Studium fotografie na Umělecké univerzitě v Poznani

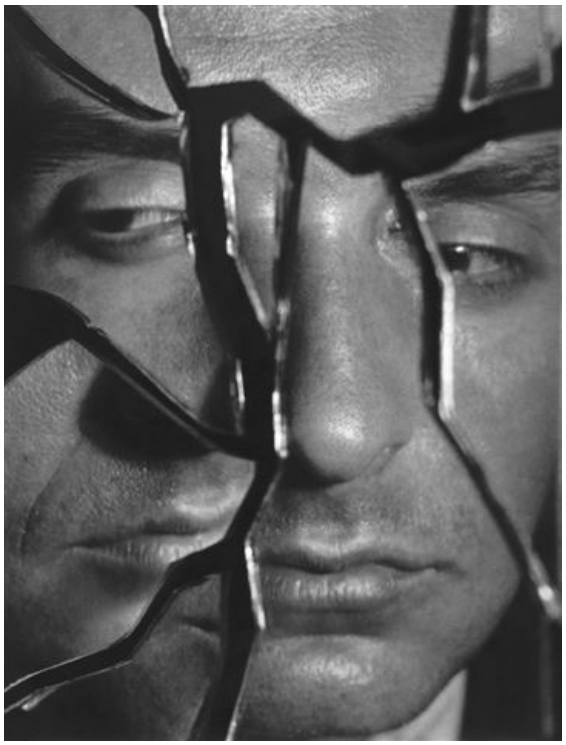

Obrázek 4: Stefan Wojnecki, Rzeczywistość wyimaginowana, 1956

Katedra fotografie na Umělecké univerzitě v Poznani vznikla v roce 1991 z iniciativy Stefana Wojneckého, šlo tehdy o první studia s fotografickým zaměřením v Polsku.[13] Během 25 let své existence vychovala stovky fotografů pocházejících z celé země. Podle mého názoru to byl, a stále je jeden z důvodů, proč tato specializace působí téměř na celou zemi. Až do roku 2010 se škola věnovala pouze výuce v dálkové formě. Studenti se

[13]J. Klupś, *bez tytułu*, Como #01, číslo 1, Poznań 2011, strana 3.

stýkali na sjezdech jednou za dva týdny, což umožňovalo studovat osobám i mimo Poznaň.

Rád bych se ještě na chvíli zastavil u Stefana Woneckého. Podle mého názoru šlo totiž o netuctovou a pro polskou fotografii významnou osobnost. Narodil se v roce 1929 v Poznani, studia dokončil na Univerzitě Adama Mickiewicze v roce 1952, kdy se zapsal do Poznaňského fotografického sdružení. Na pozdější Akademii výtvarných umění (dnešní Umělecké univerzitě) přednášel od roku 1978. Je autorem mnoha výstav a textů, včetně v roce 1999 vydané „Moja teoria fotografii" (Moje teorie fotografie). V roce 2007 byl oceněn zlatou medailí „za zásluhy pro kulturu Gloria Artis", která představuje nejvyšší vyznamenání tohoto typu v oblasti kultury. Tvorba Stefana Wojneckého se podílela na vzniku oboru fotografie v Poznani, nejen přímo ale i nepřímo, díky dlouholeté práci formující prostředí a vědecké práci.

Než začnu charakterizovat obor, rád bych uvedl několik slov o povaze samotné Umělecké univerzity v Poznani. Škola vznikla v roce 1919[14] jako Szkoła Sztuk Zdobniczych (Uměleckoprůmyslová škola) a následně se v roce 1946 proměnila na Państwowa Wyższa Szkoła Sztuk Plastycznych w Poznaniu (Státní vyšší školu výtvarných umění v Poznani).[15] V roce 1996 byl název změněn na Akademię Sztuk Pięknych w Poznaniu (Akademii výtvarného umění v Poznani) (ASP Poznań) a v roce 2010 jí byl udělen současný název, tedy Uniwersytet Artystyczny w Poznaniu (Umělecká univerzita v Poznani).[16] Na stránkách univerzity si můžeme přečíst následující text:

„Dnešní Umělecká univerzita v Poznani je vysoká škola s bohatou strukturou, výjimečnou ve srovnání s jinými uměleckými vysokými školami v Polsku, která neustále doplňuje a rozšiřuje profil vzdělávání. Jako jedna ze sedmi vysokých škol věnujících se výtvarnému umění v Polsku dnes disponuje kompletním spektrem umění, funguje zde to, co je v umění aktuální. Univerzita přitahuje zájem značného počtu mladých lidí (během přijímacího řízení zde padají národní rekordy v podobě 8-12 uchazečů na jedno místo), kteří se na ní chtějí vzdělávat. Pocházejí z různých částí země, což může být důvodem

---

[14] *http://uap.edu.pl/uczelnia/o-uczelni/historia/*, datum zobrazení 30.06.2015

[15] *tamtéž*

[16] *tamtéž*

povědomí a uznání úspěchů Umělecké univerzity v Poznani."[17]

Za pozornost stojí, že bylo zdůrazněno, že UAP patří mezi sedm výtvarných vysokých škol v Polsku. Tyto školy obvykle vystupují pod názvem Akademie výtvarných umění (nebo pod tímto názvem fungovaly v minulosti) a pracují v sytému ateliérů. Do této skupiny není zařazena PWSFTviT Leona Schillera v Lodži. Na tomto místě stojí za to se na chvíli zastavit, protože může jít o jeden z hlavních důvodů odlišností mezi fotografickým studiem na „filmovce" a těmi v Poznani. Výše uvedený model vzdělávání vychází z takzvaných autorských prací, program se konkrétně skládá z povinných předmětů, jako jsou například „Malířské techniky 19. století" nebo „Dějiny umění". Ty jsou povinné pro každého studenta. Kromě toho se má každý student povinnost zapsat do 2 jím vybraných ateliérů, z toho jednoho předurčeného pro jeho obor. Tyto ateliéry jsou na jedné straně autorským programem výuky daného oboru umění, vytvořeným vedoucím ateliéru, kupříkladu „Fotografický ateliér Piotra Wołyńského", na straně druhé také fyzicky existujícím místem, sálem nebo celým objektem, na němž se konají semináře, cvičení a studenti tu mají své skříňky na materiály. Účastníci ateliérů do nich také mají často přístup po hodinách trvání výuky. Všechny režimy studia fotografie také vycházejí z výše představeného systému. Ovšem z jednou z jeho vlastností je silný vliv tvůrců ateliéru na studenty, třeba jen prostřednictvím menší diverzifikace autorit. Proto je na místě uvést jména osob, které vedou ateliéry dostupné pro studenty fotografie.

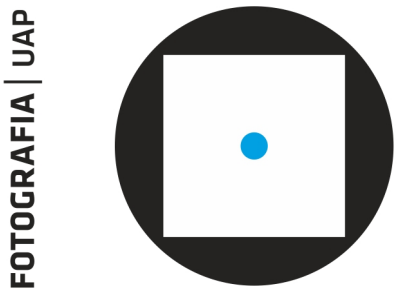

Obrázek 5: logo katedry fotografie UAP

Na katedře fotografie UAP existuje sedm fotografických ateliérů následujících umělců: Janusza Olekse, Jarosława Klupśa, Piotra Wołyńského, Piotra Chojnackého, Konrada Kuzyszyna, Andrzeje Florkowského a Krzysztofa J. Baranowského.

[17] *tamtéž*

Tvorba osob vedoucích jednotlivé ateliéry je různorodá, ale zároveň v určitých ohledech podobná. Jde o osoby, které svou práci spojily zpravidla s jinými médii, které lze často chápat jako „umělce s fotoaparátem“.

Výchova studentů ale není jedinou aktivitou katedry fotografie, ta vede svůj vlastní časopis s názvem „Como”, organizuje mezinárodní soutěž o nejlepší fotografické diplomové práce „Poznan Photo Diploma Award” nebo vede mezinárodní fotografické workshopy „PROFILE“. Katedra rovněž pořádá výstavy diplomových prací svých studentů pod společným názvem „Nieoczywiste” (Nesamozřejmé).[18] Na konec bych se rád uchýlil k textu z katalogu k této výstavě, který podle mě velmi dobře charakterizuje katedru fotografie Umělecké univerzity v Poznani:

Na přelomu 20. a 21. století se mnohé namluvilo o „návratu dokumentu“ a o „novém dokumentu“. Jeho známkou bylo prohloubené zkoumání sociální reality a vzpoura proti zdánlivé transparentnosti fotografického obrazu. „Noví” odmítali formální experimenty „medievistů“ a vraceli našim očím každodennost. Zdá se, že přístup nové generace tvůrců již nestačí. Dvacet osm fotografických diplomových prací absolventů poznaňské Umělecké fotografie (i přes rozrůzněnost témat a motivů) jak se zdá potvrzuje znudění „epochou dokumentu“.

Jakoby po generacích účinně zpochybňujících přesvědčení o univerzálnosti fotografie umělci tesknili po univerzálních hodnotách, oné mytické „věci samé o sobě“, fenoménu fotografie. Jimi nalézaný neomat (odpusťte mi, prosím, tento teoretický termín) ale není kulturně psychoanalytický ve smyslu Barthesovského „to-co-bylo”, ale spíše subjketivizující „jak-tak-vidím”

Mladí tvůrci berou fotoaparát a vše, co ho obklopuje - ateliér, počítačový program, jako součásti laboratoře. V ní se pokoušejí vydestilovat z reality postatu identity, prostoru, kulturní různorodosti, času a pomíjivosti. (…)[19]

---

[18] http://fotografia.uap.edu.pl/katedra/o-katedrze/, datum zobrazení 06.07.2015

[19] Marianna Michałowska, *Nieoczywiste 2013 – studia z „istoty rzeczy”,* Poznań 2013.

2. kapitola. Podmínění studia fotografie na Státní filmové, televizní a divadelní škole Leona Schillera v Lodži

Tato kapitola je věnována podmíněním fotografického studia na Státní filmové, televizní a divadelní školy Leona Schillera v Lodži. Podmínění neboli podle Slovníku polského jazyka PWN „Okolnosti mající na něco vliv" [20], budou v případě tohoto textu znamenat okolnosti ovlivňující vzdělávání studentů a jejich uměleckou a profesní kariéru během a po ukončení studia. Tato kapitola se bude skládat z:

1. Představení historie a charakteru Státní filmové, televizní a divadelní školy Leona Schillera v Lodži;
2. Představení historie vzniku katedry fotografie na PWSFTviT Leona Schillera v Lodži;
3. Rozhovoru s vedoucím katedry Markem Szyrykem;
4. Rozhovoru s profesorem Grzegorzem Przyborkem;
5. Analýzy programových předpokladů a pedagogického personálu;
6. Představení technických a finančních podmínek;

Analyzování všech výše uvedených bodů pro získání úplného obrazu podmínění studia fotografie na PWSFTviT Leona Schillera v Lodži, což umožní lepší pochopení jeho fungování a příčin úspěchů, které zaznamenávají studenti a absolventi, o čemž budu podrobně psát v třetí kapitole této práce. Odborným základem a zdrojem informací o dnešním fungování fotografických studií v Lodži budou dva rozhovory, první s vedoucím katedry fotografie a druhý s profesorem Grzegorzem Przyborkem, jehož si studenti nejčastěji vybírají jako vedoucího svých diplomových prací, dlouholetého pedagoga i na Umělecké univerzitě v Poznani a Akademii výtvarných umění v Lodži Władława Strzemińského. To mu poskytuje vhled a srovnání různých modelů fotografické výchovy na různých vysokých školách. Z těchto důvodů jsem se rozhodl vést rozhovor právě s tímto přednášejícím.

[20]http://sjp.pwn.pl/sjp/uwarunkowanie;2533935.html, datum zobrazení 07.07.2015

Historie a charakter Státní filmové, televizní a divadelní školy Leona Schillera v Lodži

Slavná „Lodžská filmovka“ vznikla v roce 1948 v Lodži[21] a šlo o první instituci tohoto typu v Polsku. V jiných státech už podobné instituce existovaly dříve. V roce 1919 vznikla Všeruská státní univerzita kinematografie S.A. Gerasimova v Moskvě, USC School of Cinematic Arts v Los Angeles v roce 1929, École Nationale Supérieure des Métiers de l'Image et du Son v Paříži v roce 1944 nebo Filmová a televizní fakulta Akademie múzických umění v Praze v roce 1946. V tomto kontextu patří lodžská filmová škola mezi jedny z nejstrarších na světě a zapadá do kontextu evropského filmového školství.

Obrázek 6: Roman Polański ve filmové škole, 1981

Překvapovat může fakt, že první polská vysoká škola tohoto zaměření nevznikla v hlavním městě. To, že byla vytvořena v průmyslovém městě, není ale dílem náhody, spíše poválečného zničení Varšavy, v níž v tomto období nepanovaly podmínky pro zakládání filmových ateliérů nebo škol. Lodž oproti tomu zůstala válkou téměř nezasažena a

---

[21] *"Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa, Telewizyjna i Teatralna im. Leona Schillera w Łodzi 1948-1998. Księga jubileuszowa", red. Jolanta Lemann, Łódź 1998.*

panovaly tu pro tento cíl příznivé podmínky. Škola se rychle rozvíjela a během prvních 20 let její existence mezi studenty patřili např. Andrzej Wajda, Andrzej Munk, Janusz Morgenstern, Kazimierz Kutz, Jerzy Wójcik, Roman Polański, Janusz Majewski, Jerzy Skolimowski, Krzysztof Zanussi, Krzysztof Kieślowski, Marek Piwkowski, Marcel Łoziński, Sławomir Idziak.[22] V těchto letech, zvláště před táním po Stalinově smrti v roce 1953, byla škola považována za jedno z nemnoha míst, které bychom mohli označit jako svobodná. Vděčila za to především předválečnému pedagogickému sboru:

Mnoho z nich, vzpomínal Jacek Korcelli, nám kromě svých znalostí a talentu mohlo nabídnout nedocenitelnou věc: z tamtoho Polska přenesený pocit vnitřní svobody, který se v celé zemi tak rychle stal nedostatkovým zbožím a brzy začal být na příděl. Několik z našich pedagogů, a to prominentních, bylo spojeno s vládou, ale jak si myslím, dobře chápali, že mladá tvorba musí mít svou oblast svobody.[23]

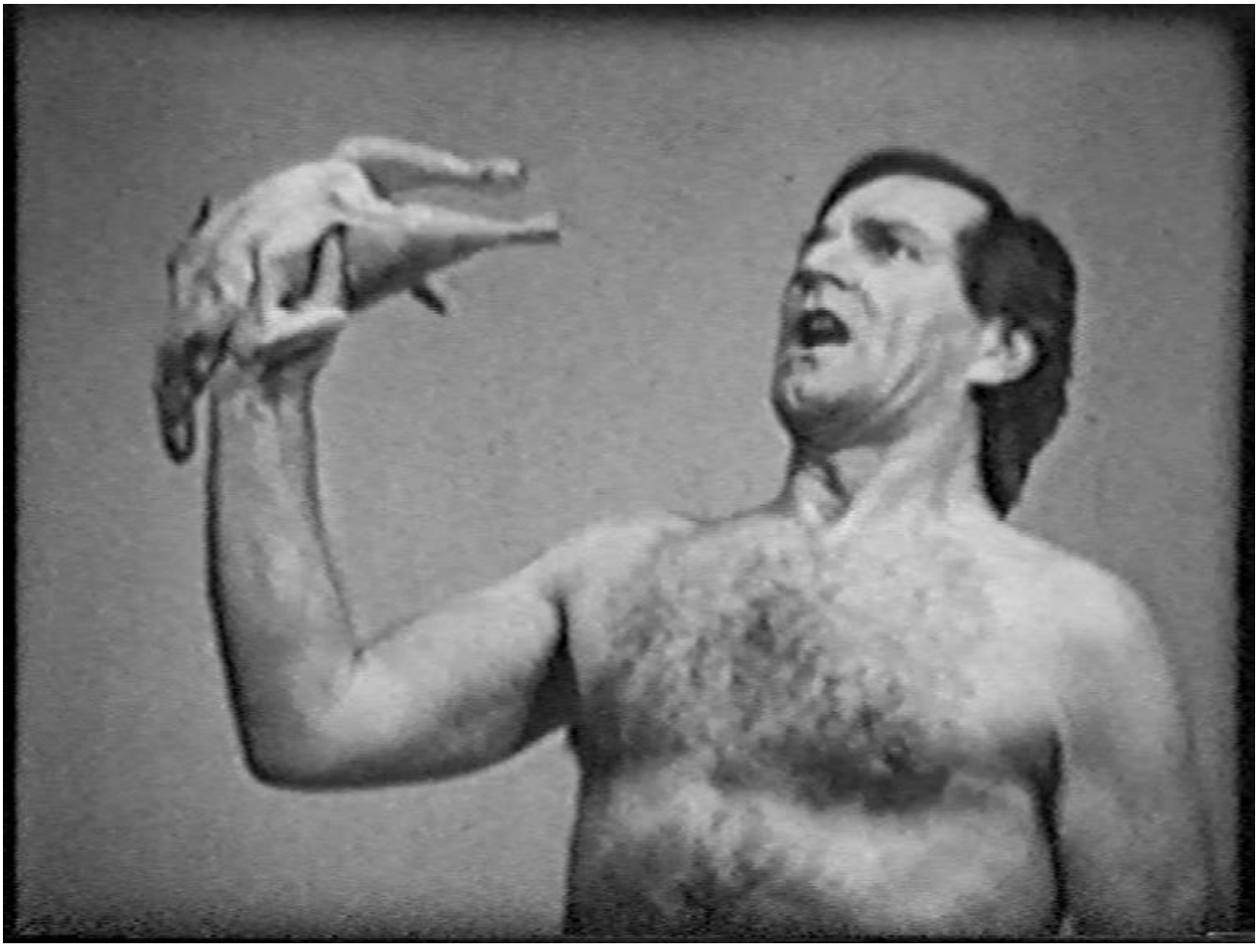

Obrázek 7: Józef Robakowski, Kino to potęga, 1985

---

[22] *50 lat Łódzkiej Szkoły Filmowej 1948-1998*, PWSFTviT, Łódź 1998.

[23] *tamtéž*

Generace tehdy vychovávaných filmových tvůrců a herců vytvořila takzvanou Polskou školu,[24] díky níž se polské filmy i samotná PWSFTviT proslavily ve světě.

V 70. letech se na škole začaly vyskytovat proudy, které jí a celou instituci filmu napadaly. Objevili se lidé, pro které už nebyla podstatná velká filmová vyprávění. Osoby právě s takovýmto smýšlením soustředil Warsztat Formy Filmowej (Dílna filmové tvorby). Krom jiných do ní patřili Wojciech Bruszewski, Paweł Kwiek, Józef Robakowski, Andrzej Różycki, Robert Waśko nebo Zbigniew Rybczyński[25]. Založením dílny se dle mého názoru vytvořil druhý paralelní proud ve filmové škole, více propojený se světem současného umění, stejný, jaký dnes vidíme na katedře fotografie, na níž nakonec přednáší Józef Robakowski, spoluautor níže umístěného manifestu WFF:

Dílna, jak hlásá manifest skupiny, realizuje: filmy, televizní záznamy a přenosy, audio vysílání, výstavy soch, události, intervence. Dílna se rovněž věnuje kritické a teoretické práci. Nevyvíjí žádnou komerční činnost a realizátoři pracují naprosto nevýdělečně. Dílna zkoumá a má ambice rozšiřovat možnosti audiovizuálních umění na základě aktuálních tendencí v současném umění[26]

V osmdesátých letech se škola začala čím dál více otevírat světu. Byli přijímání zahraniční studenti, získávaly se mezinárodní ocenění (na příklad Rubczyńského „Tango" oceněné v roce 1983 Oskarem).[27] Domnívám se, že šlo o počátek dnešního charakteru Státní filmové, televizní a divadelní škola Leona Schillera v Lodži. Dnes je škola institucí, v níž se setkávají osoby z celého světa, různých charakterů a zájmů, jejichž práce sbírají

---

[24] *Kino powojenne. 1945-1989 [w:] 100 lat polskiego filmu. 1908-2008, Warszawa 2008.*

[25] *Działalność warsztatu formy filmowej jako przykład strategii sztuki wobec władzy w Polsce lat siedemdziesiątych, Lechosław Olszewski [w:] Artium Quaestiones, nr IX 1998. s.111-155.*

[26] *Text vydaný původně ve formě letáku, přetištěný např. v: „Powiększenie" 1988, č. 3 (31), s. 104-105.*

[27] http://culture.pl/pl/miejsce/panstwowa-wyzsza-szkola-filmowa-telewizyjna-i-teatralna-im-leona-schillera-w-lodzi, datum zobrazení 10.07.2015

ceny a ocenění na mezinárodních festivalech a soutěžích[28] [29] [30]. Univerzita nabízí kompletní soubor studií, na všech úrovních vzdělávání, na 4 fakultách a v 8 oborech. Disponuje vlastním kampusem umístěním na ulici Targowa 61/63 v Lodži. Ačkoliv se tato poslední informace jeví jako nepříliš podstatná, má svůj význam pro studentský život soustředěný na jednom místě. Bez významu není ani skutečnost, že školu navštěvuje poměrně malý počet studentů (1060[31]), což ji dodává komorní atmosféru.

Obrázek 8: Filmová škola v Lodži, 2006

Historie vzniku katedry fotografie na PWSFTviT Leona Schillera v Lodži

Historie fotografických studií na Státní filmové, televizní a divadelní škole sahá do roku 1992, kdy vzniklo Zawodowe Studium Fotografii w Szkole Filmowej (Profesionální

[28] http://www.filmschool.lodz.pl/studia/specjalnosc/sztuka-operatorska/7, datum zobrazení 10.07.2015

[29] http://www.filmschool.lodz.pl/studia/specjalnosc/rezyseria-filmowa-i-telewizyjna/2, datum zobrazení 10.07.2015

[30] http://www.filmschool.lodz.pl/studia/specjalnosc/fotografia/9, datum zobrazení 10.07.2015

[31] *Szkoły wyższe i ich finanse w 2011 r,* Główny Urząd Statystyczny 2012, str. 110.

studium fotografie na filmové škole),[32] jehož hlavním iniciátorem a vedoucím byl Marek Nowicki, kameraman například filmu „Rejs" (Plavba). Jak píše Lech Lechowicz:

Z takovéto historické perspektivy získává vznik dvouletého Profesního dálkového studia fotografie na filmové škole v roce 1992, kdy šlo o počátek samostatných fotografických studií, na významu. Studium stálo nejen na počátku dynamického rozvoje studia fotografie na naší univerzitě, ale stojí i u začátků jeho rychlého rozvoje v naší zemi v 90. letech a později.[33]

Následně se studia vyvíjela a v roce 1994 vzniklo Wyższe Studium Fotografii (Vyšší studium fotografie), udělující titul bakalář a fungující v dálkovém režimu. V roce 2001 bylo akreditováno dvouleté magisterské studium. Velmi důležitou událostí, také pro mou práci, je vznik pětiletého nenavazujícího denního magisterského studia se zaměřením fotografie. Šlo o natolik zásadní moment, že jej z časové perspektivy můžeme uznat za katalyzátor změn, které se potom staly. V roce 2008 vznikl ústav fotografie a už o dva roky později katedra fotografie. V roce 2011 svou činnost zahájilo doktorské studium.[34] V stejném roce začalo utlumování fotografických studií v dálkové formě. Zakladatel fotografických studií je vedl do roku 2007, kdy tuto funkci převzal Janusz Tylman, který ji zastával do roku 2013. Dnes katedru fotografie řídí Marek Szyryk.

Níže umístěné rozhovory s osobami disponujícími znalostmi ohledně důkladného fungování katedry fotografie na PWSFTviT Leona Schillera v Lodži jsem vedl za účelem podrobné analýzy struktur, v nichž katedra fotografie funguje.

Rozhovor s vedoucím katedry Markem Szyrykem

Maciej Bujko - Jaké jsou Vaše povinnosti jako vedoucího katedry fotografie na PWSFTviT Leona Schillera v Lodži?

---

[32] *Dwadzieścia lat studiów fotograficznych w Szkole Filmowej*, Lech Lechowicz [w:] *#20LATFOTOGRAFIIPWSFTVIT*, red. Anna Kazimiercza, Anna M. Zarychta, Łódź 2013, s. 8.

[33] *tamtéž*

[34] *tamtéž*

Obrázek 9: Marek Szyryk, 2014

Marek Szyryk - Pro připomenutí uvádím paragraf 37 a 38 statut univerzity, protože se k nim první otázka přímo vztahuje. Mou povinností je stanovení didaktické výuky a péče o její odpovídající úroveň, organizování umělecké a vědecké činnosti. Samozřejmě, umělecká činnost je nejdůležitější. To se pojí také s propagací - organizováním výstav, jak celé katedry, tak i pomoc s výstavami individuálních studentů. Pořádání vědeckých aktivit zatím zůstává neúspěšným pokusem. Získávání grantů z oblasti vědy, jako je fotografie, je velice obtížné. Neustále samozřejmě trvají pokusy takovéto granty získat. Osobně mám dva nápady, jeden na spolupráci s Uniwersytetem Medycznym (Lékařskou univerzitou) v Poznani, chceme realizovat výzkum percepce fotografické a filmové tvorby mezi hendikepovanými osobami, jde ale o spolupráci mezi dvěma vysokými školami a o velký meziuniverzitní grant. Samostatně pak máme pomoc s přípravou vědeckého výzkumu týkajícího se navržení a výroby prototypu jistého druhu zvětšovacího přístroje, který by měl jako rámeček pro umístění negativu iPady a iPhony s Retina displejem, používané jako zdroj světla a obrazu. To jsou naše plány, ale umělecká činnost zůstává naší vůdčí činností, což se také zpětně promítá na bodování, které získává fakulta a katedra. Přednášející, kteří se jako organizátoři a kurátoři účastní výstav, pro nás získávají body, stejně jako ocenění získávaná studenty. V školním žebříčku se počet bodů sčítá a závisí na vyvíjené činnosti. Jedná se tedy o spojité nádoby, čím více umělecké činnosti

prokážeme, tím vyšší je potom hodnocení, což se podílí na získávaných financích i na takzvané statutární činnosti, kterou pak fakulta obdrží.

Mou další povinností je péče o neustálý vědecký rozvoj zaměstnanců. Z mé strany to znamená dodržování období, kdy je zaměstnanec připraven k dosažení dalších stupňů ve svém vědeckém rozvoji, ať už se jedná o titul doktora nebo docenta (doktor habilitowany). Pokouším se také kolegy stimulovat k účasti na konferencích různého druhu. Dalším bodem je dohled na poctivé plnění povinností zaměstnanci a studenty. Někdy monitoruji začátky vyučovacích hodin, jestli jsou přesné a zaměstnanci jsou připraveni. Škola chce kontrolovat studenty, jestli chodí na hodiny a jestli nemají problémy. Jedná se o věcí spojené spíše s konkrétní péčí o studenta, jestli si ví rady, neví si rady, je mu třeba nějak pomoci, jestli si promluvit s přednášejícím. Někdy si povídáme, jestli jsou nějaké problémy a jestli existují nějaké polehčující okolnosti. Chtěl bych, aby všichni prošli vzděláváním pokud možno hladce.

Dalším bodem je činění rozhodnutí o základních záležitostech týkajících se katedry nebo ústavu. Je jasné, že tu jde o administrativní záležitosti, jako je podepisování žádostí, aplikací, výjimek, všeho co souvisí s činností sekretariátu, podepisování indexů, listů a podobných věcí. Bohužel se mi nedaří, i když o to stále žádám, odměňování zaměstnanců katedry. Podávám žádosti o ceny rektora a to jsou asi všechny moje povinnosti z těchto suchých statut. Je asi ještě jedna parketa, která tu doposud nebyla zahrnuta. Už dva roky ztrácím spoustu času a energie psaním grantů a žádostí o finanční podporu různého druhu. Jde o žádosti jak na městský úřad, tak na Ministerstvo kultury a na Národní centrum kultury. Napsal jsem skoro dvacet žádostí, sám osobně, z toho úspěšně dopadly tři.

MB - Mohl byste charakterizovat program výuky fotografických studií v Lodži? Jaké jsou jeho obecná východiska?

MS -Zdá se mi, že nemůžu hovořit o obecných východiscích, protože jsem převzal program výuky dříve stanovený profesorem Januszem Tylmanem. Něco málo jsme ve výsledku našich rozhovorů, protože jsem se docela rychle stal jeho zástupcem, opravili a uzpůsobili. Mým obecným východiskem je, poskytnout studentovi veškeré řemeslné a užitné znalosti. Samozřejmě pokud nechce, je to jeho věc. Já mu ale dávám nástroje, aby se mohl po pěti letech na pracovním trhu cítit v rámci možností bezpečně a mohl zasílat své CV na různá místa. Má znát programy, v nichž by měl umět pracovat. Myslím, že

vedle umělecké cesty, která je velmi svůdná, ale nepřináší vždy uspokojení, jsou důležité tvrdé dovednosti. Základ v podobě schopnosti obsluhy grafických programů, programů pro úpravu fotografii, k změně fotografií a InDesignu poskytuje mnoho hodin výuky. Během každého ročníku se vyučuje reklamní a užitá fotografie. Jde svého druhu o determinant programu, chtěl jsem totiž, aby tyto základy řemesla, od dobrého photoshopu po komerční fotografii, kterou přednáší Paweł Fabiański v posledním ročníku, představovaly podstatnou část programu. Kromě toho vydávám hodně prostředků na pořádání workshopů, které vystupují mimo rámec běžné výuky. Student je může odmítnout, ale má svá práva a měl by o nich vědět.

MB - Dobře, na chvíli Vás přeruším, abych položil doplňující otázku. Není to tak, že se jedná o model velmi podobný tomu, který panuje na celé Fakultě kamery? Podstatou studia je naučit řemeslo. Samozřejmě existuje i značný umělecký přínos, ale specialitou Fakulty kamery je druh výuky zacházení s přístrojem, tedy médiem. Chápu, že základem těchto studií je právě učení se jejich ovládání?

MS - Ano, řemeslo má vždycky zlaté dno, kromě toho představuje základ, bez něhož se žádná uvědomělá umělecká činnost neobejde. Myslím, že na Akademii výtvarných umění, nechci kritizovat, ale jeví se mi to tak, ty mladé lidi trochu oklamávají. Produkují umělce, kteří později sami nevědí co se životem, protože se jim zdá, že pět let dělali všechno, aby se z nich stali umělci, a náhle musí jít do trafiky prodávat noviny, protože umělce nikdo nepotřebuje. Neznají realitu trhu, neumí si poradit. My chceme, aby se vyhnuli tomuto bolestivému rozčarování. Kromě toho, že se snažíme a vyvíjíme, jak mladí lidé říkají, „hustou“ uměleckou činnost a studenti díky ní získávají stipendia, ceny vojvodů nebo primátorů, případně rektorské ceny, nezapomínáme na to, abychom jim poskytli všechny nástroje spojené se sazbou knih nebo novin. Sám časopis „Ton” je příklad, který jsem vymyslel, jak se prostřednictvím praxe se vším všudy učit spojovat fotografie do větších celků a komerčně je používat.

MB - Můžeme mluvit o stylu, který zformovala katedra fotografie? Pokud ano, jaký je to styl?

MS - Ne, myslím, že nic takového neexistuje. Před několika lety jsem slyšel názor, šířený možná dodnes, že ve Filmové škole existuje jen reportáž a takzvaný dokument. Když jsem

do školy přišel, viděl jsem, že je v ní přítomno vše, protože přednášející pocházejí z tak různých prostředí a mají tak jiné umělecké zkušenosti, že se mi zdá, že si tu každý najde pole pro své umělecké vyjádření. Škola je prakticky beze stylu, je to patrné na výstavách, které jsou z části multimediální a z části klasicky fotografické. Byly časy, kdy se formálním určujícím faktorem školy staly fotografie skládané do diptychů, které několik let propagoval profesor Wojciech Prażmowski. Když byly diptychy, mohli jste říct, že je to Filmová škola. V tento okamžik na škole působím 9 let a podobné manýry už nepozoruji. Ve srovnání s jinými uměleckými vysokými školami a mladými umělci - studenty se ničími nelišíme, to znamená, trošku se odlišujeme, ale pokud jde o něco jako je celkový výraz, nemáme absolutně žádný styl, protože styl, kterému se věnuje Piotrek Zbierski nebo Igor Pisuk, lze najít i na jiných univerzitách. Máme tu poměrně hodně studentů, hodně zaměstnanců, každý je jiný a nemají jeden styl. Ale charakteristickou záležitostí Filmové školy, tím, co nás odlišuje, co si možná já sám neuvědomuji, ale neustále o tom mluví profesor Robakowski, je provázání fotografie a filmu. Na Fakultě kamery se o tom přesvědčuje ať už prostřednictvím kontaktů se studenty nebo prostřednictvím toho, že fotografové sami natáčejí filmy. Jak víte, objevují se přirovnání k celovečernímu debutu Roberta Mainka, k tomu že Kasia Parejko natáčí filmy, že na toto pole vstupuje také hodně studentů. Pro ně je toto spojení usnadněné a vzájemné inspirace představují snad ani ne determinant, jen jistou hodnotu. Ta bude možná doceněna po letech a projeví se během práce nebo myšlení. Možná to nebude hned, ale někdy v budoucnu. Máme tu jednu fakultu střihu, jednu umění kamery, můžete jít také na fakultu animace. Ty znalosti jednoduše leží někde blízko.

MB - Jak vypadá přijímací řízení na fotografická studia? Jaké uchazeče hledáte?

MS - To Vám hned řeknu. Máme tu první etapu, prohlídku potfolií a doplňující úkoly bez účasti kandidátů. Druhou etapou je prohlídka připravených prací, doplňující úkoly a jeden úkol realizovaný na místě už za účasti uchazeče. Hledaní uchazeči jsou schopné a kreativní osoby, ale zároveň tzv. tvoříme ročník. U zkoušek rozhodně nelze jakkoliv hodnotit pracovitost, ale můžeme ocenit jistý způsob myšlení, který je vidět na fotografiích, jestli někdy myslí schematicky nebo neschematicky. Z velké části jde o osoby končící gymnázium, takže nemají až takový kontakt s fotografií, kulturou, uměním. Hledáme jiné myšlení, jiný pohled, který může později charakterizovat někoho výjimečného, protože od něčeho se musí začít. Takzvaná tvorba ročníku spočívá ve výběru konkrétních osob, které

jsou natolik rozdílné a jejichž startovní čára, životní cesta, umělecké zkušenosti jsou tak odlišné, že se ve skupině 10, 12 nebo 14 osob vytvoří jistý tvůrčí kvas. Sázíme na to, že když je někdo starší, má jiné zkušenosti, je o několik let bohatší a bude moci pomáhat svým spolužákům. Doufáme ve vznik ročníku, který se bude vzájemně inspirovat, protože inspirace získané po výuce, během rozhovorů, kontaktů, jsou podle mě stejně důležité jak účast na hodinách, vždyť člověka pohání, dává mu energii hledat, světlo, které se kdesi rozsvítí. Je důležité ocitnout se v dobré skupině vrstevníků.

MB - Jaké jsou technické a finanční podmínky studia fotografie na PWSFTviT? Mohou studenti počítat s nějakou podporou?

MS - Disponujeme dosti uspokojivým didaktickým zázemím. Studenti mají přístup do dobře zásobené knihovny, mají k dispozici počítačovou učebnu, která bude přenesena do Domu nových médií. Už jsou nakoupeny nové počítače, nové funkční monitory, kalibrátory, tablety. Jen pro sebe mají fotografický ateliér dostupný od 7 do 21 hodin, plně vybavený pozadím, stativy, šibeničními stativy, veškerou osvětlovací technikou. Disponují akumulátorovými světly, která si mohou půjčit a realizovat komerční nebo umělecké fotografování venku, což je snad jedinečné. Vlastníme 8 vysoce kvalitních digitálních fotoaparátů s objektivy, takže si nemůžeme naříkat, že bychom neměli techniku nebo přístup k ní. Škola disponuje celkem 3 fotoateliéry, které jsou určeny pro vyučovací hodiny. Na Fakultě herectví funguje půjčovna scénografických pomůcek a kostýmů. Studenti si s mým souhlasem mohou vypůjčit stacionární filmové osvětlení. To je z technické podpory asi vše. Ohledně finanční podpory, studium je samozřejmě bezplatné. Jedinečnost této školy snad spočívá také v tom, že každý student dostává podporu z Ústavu filmové produkce v pevné výši, která má studentům pomoci realizovat praktické fotografické práce. Jedná se o částku určenou na nákup fotografických materiálů. Existuje také rektorské stipendium za dobré výsledky ve studiu a výjimečné úspěchy a ministerské stipendium, které studenti také získávají, v loňském roce bylo rektorské stipendium přiznáno 11 osobám, což je na celé univerzitě nejvyšší číslo z jednoho oboru. K dispozici jsou i sociální stipendia, jednorázové výpomoci a jistou částkou pomáhám studentům, kteří mají skvělou uměleckou činnost a překračují částku jim uděleného rozpočtu. V takovém případě mi píší adresovanou žádost, podávají upřesnění toho, co chtějí dělat, a pak jim navíc, ale skromně, pomáhám s produkcí fotografií pro výstavu.

MB - Jaké jsou podle Vás typy absolventů studia fotografie?

MS - Takovou cestu ale nevytyčuje škola, teprve realita po studiích. Zdá se mi, že jsou tři. Jedni zkoušejí své síly v komerční, užitné fotografii. Druzí se soustředí na uměleckou činnost a chtějí se věnovat jenom jí. Třetí skupina jakoby mizí a vykonává různá prapodivná zaměstnání nesouvisející s fotografií. Snaží se zachránit nebo jim to život přinesl, případně je za tím něco jiného, co je jim určené na určitý čas.

MB - Působí katedra fotografie celkově na fotografickou scénu v Polsku?

MS - No, nevím, jestli je to otázka pro mě, protože nechci projevovat falešnou skromnost. Vidím ale osoby, které startují na přehlídkách nebo někam posílají svou uměleckou knihu nebo fanziny. Jsou rozpoznatelní, zdá se mi ale, že stále ne tak rozpoznávaní, jak bychom si zasloužili. Potenciál nás, našich studentů se neliší od mnoha takzvaných uznávaných umělců fotografů. Je to otázkou propagace, jíž se taky věnujeme. Sama skutečnost, že jsme v loňském roce na lodžském Fotofestivalu uspořádali 8, a letos 11 výstav, svědčí o potenciálu pořádat tak velké výstavy a tolik výstav. Jsou buď velmi dobré, nebo na uspokojivé úrovni. Podle mého názoru může fotografickou scénu zaplnit ještě více a ještě šířeji, než je tomu teď.

MB - Stávají se z absolventů fotografie po studiích umělci, kteří zaujímají významné pozice na poli umění?

MS - Ano, skutečnost, že vedeme dálkové studium po 23 let a přítomnost osob, které už za sebou měly jisté profesní zkušenosti a později se soustředily a také rozkvetly ve škole, na to má značný vliv. Díky dennímu studiu je už několik jmen známých v prostředí mladé polské nebo evropské fotografie. Je vidět ta síla. Orłowska, Dzienis, Karwowski, Karbowski, Pisuk a tak dále a tak dále... reportážní fotografie, celý proud osob získávajících ocenění, Grzybowska, Jurecki, Krzysztof Miller, který je také náš absolvent. Jsme silné názorově a uměnítvorné centrum.

MB - Jak katedra fotografie propaguje své studenty?

MS - Rozhodně jsem nikdy netajil, že škola nemá za úkol propagovat své studenty. Směle to zdůrazňuji a otevřeně říkám, že nepropaguji, protože našim hlavním úkolem je vzdělávání. Na propagaci je trochu brzy. Existují ale jisté aktivity, investujeme do studentů propagováním jejich formy, přihlašování na přehlídky, do soutěží rádiové trojky, do re:Generation a tak dále... Děláme, co zmůžeme, abychom propagovali jména, protože tak pak zase propagují nás. Stejně ale budu vždy opakovat, my tu nejsme od toho, abychom propagovali. Nepatří to mezi naše úkoly, my musíme učit, já jsem zodpovědný vůči jejich rodičům, že mladého člověka, samozřejmě v uvozovkách, vzdělám. Propagujeme, ale je to doplňková forma pomoci studentům a ne propagace jako taková.

MB - Čím se liší studium fotografie v Lodži od těch na jiných vysokých školách?

MS - Víte co, myslím, že to byste měl shrnout vy, z určitého odstupu, protože já sedím v Lodži, do těch škol nejezdím, neznám jejich absolventy. V této otázce jednoduše nejsem důvěryhodný. Nemůžu prostě něco říci, protože situaci podrobně neznám.

MB - Samozřejmě, rozumím. Děkuji za rozhovor.

Rozhovor s profesorem Grzegorzem Przyborkem

Maciej Bujko - Jaký předmět přednášíte na katedře fotografie PWSFTviT Leona Schillera v Lodži?

Grzegorz Przyborek - Název zní: Fotografie - výpověď v umění.

MB - Mohl byste charakterizovat program výuky, který realizujete v Lodži? Jaké jsou jeho obecná východiska?

GP - Ústřední heslo zní: Fotografie - mezi skutečností a iluzí (autenticita a fikce). V tom nejobecnějším smyslu je ateliér místo, na němž studenti prostřednictvím práce na vlastních nebo zadaných tématech cvičení získávají znalosti a schopnosti používat

fotografii v oblasti umění. Fotografie je brána jako základ, na němž mohou prezentovat různé tvůrčí koncepce, různé způsoby pohledu a zobrazování reality. Hlavním cílem didaktického procesu je zdůraznění jednotlivých predispozic studentů, formování vlastního, individuálního jazyka vyjadřování každým z nich a rozvoj umělecké osobnosti.

Obrázek 10: Grzegorz Przyborek, 2014

MB - Můžeme mluvit o nějakém stylu, který zformovala katedra fotografie? Pokud ano, jaký je to styl?

GP - S ohledem na to, co jsem řekl v předchozí větě, není možné poukázat na definovaný styl. Pokud studenti hledají vlastní cestu, právě oni vytvářejí auru nebo styl. Kromě toho ponechává vedení katedry pedagogům v oblasti způsobu vzdělávání naprostou volnost. Nahrává to různorodosti, což je slibné. Alespoň tomu tak bylo doposud. Typ hodin a metoda závisely na osobnosti pedagoga a na jeho umělecké autoritě. Hlavní zásluhu na pokroku a čím dál tím vyšší úrovni vzdělávání na PWSFTViT měl nepochybně prof. Janusz Tylman jako vedoucí katedry fotografie. Ještě jednou zdůrazňuji, dobrá vysoká škola je místem setkání skupiny studentů a tvůrčích umělců. Je to pole pro diskuzi, umělecký kvas a místo střetu pohledů, ne boj o dominanci nebo vnucování jedné vize.

Má metoda spočívá v:
- praktické části - zadané téma a realizace s korekturami během výuky za účasti všech studentů.
- přednáškách, prezentacích, diskuzích s aktivní účastí studentů (řeší se současné problémy, diskutuje o výstavách a jiných uměleckých aktualitách). Někdy provokuji a jindy záměrně předstírám zpátečníka a pozoruji studentská řešení.

MB - Jaké jsou podle Vás typy absolventů studia fotografie? (např. komerční fotografie, osoby živící se uměním - umělci, kurátoři)

GP - Těžko to jednoznačně určit. Během studia často panuje atmosféra charakteristická pro lehkomyslníky, rebely s výbušnými ambicemi. A tak to má být. Stává se, že narazíte na studenty s přesným cílem a plánem, kým chtějí být a co budou dělat po studiích. Profesionální vzdělání z fotografie, to je nejen schopnost fotografovat, ale také celá oblast postprodukce. Mezi nejdůležitější vlastnosti absolventů patří kreativita a schopnost nebo připravenost rychle se překvalifikovat.

MB - Působí katedra fotografie na fotografickou scénu v Polsku celkově?

GP - Určitě ano, ale jen těžko se dá toto působení srovnávat např. s Düsseldorfskou školou, ale s Opavou asi ano.

MB - Čím se liší studium fotografie v Lodži od těch na jiných vysokých školách?

GP - V Polsku existují dvě vůdčí didaktická fotografická centra. Umělecká univerzita v Poznani a Filmová škola v Lodži. Dodat můžeme ASP ve Vratislavi a ve Varšavě. Podle mého názoru se Filmová škola před třemi lety vysunula na první místo. Absolventi Filmové školy jsou ve srovnání s jinými absolventy vzdělanější v oblasti týkající se jiných filmových médií.

Programové předpoklady a pedagogický personál

Program 5letého nenavazujícího denního magisterského studia fotografie Státní filmové, televizní a divadelní školy Leona Schillera v Lodži je založen na povinných a volitelných předmětech. Celkem umožňuje získat 300 ECTS kreditů. Po ukončení studií se uděluje titul magistr umění v oboru: „Realizace filmového, televizního obrazu a fotografie v oblasti fotografie". Program vytváří až 44 povinných předmětů (na různých úrovních) a 27 volitelných.[35]

Obrázek 11: Janusz Tylman, 2014

Jak jsme mohli pochopit ze slov Marka Szyryka, program denního studia vytvořil Janusz Tylman, předchozí vedoucí katedry fotografie.

Program se ale z iniciativy současného vedoucího měnil. Zavedl do něj více předmětů, které mají za cíl učit řemeslo na úkor některých teoretických předmětů. V každém ročníku se vyskytují předměty spojené s počítačovým zpracováním obrazu a s užitnou a reklamní fotografií. Proto se pedagogický sbor rozrostl o osobnosti, jako jsou Bartosz Talaga (Řízení barev v digitálním obraze), Paweł Fabjański (Reklamní a užitná fotografie, 5. ročník),

[35]http://www.filmschool.lodz.pl/fileups/spm/20131119124000-fotografia-2013-14.zip, datum zobrazení 15.07.2015

Tomasz Albin (Reklamní a užitná fotografie, 3. ročník), kteří se připojili k dosavadním přednášejícím, tedy ke Krzysztofu Cichoszovi (Digitální zpracování obrazu), Markvi Poźniakovi (Publikační fotografie), Andrzeji Wrześnovi (Reklamní a užitná fotografie, 1. ročník), Piotrovi Tomczykovi (Optika a fotografické vybavení), Zbigniewu Wichłaczovi (Teorie a praxe osvětlení), Mirosławovi Ledwosińskému a Piotru Kotlickému (Grafická kompozice a design).

Druhý pilíř programu tvoří teoretické předměty. Vedou je známí polští historikové a teoretici fotografie, tedy např. Lech Lechowicz (Historie fotografie), Anna Leśniewska (Dějiny umění), Anna Zarychta (Vizuální komunikace), Tomasz Ferenc (Prvky sociologie kultury), Jakub Mikurda (Filozofie a estetika), Krzysztof Pijarski (Otázky současné fotografie), Aleksandr Błoński (Analýza fotografického obrazu) a Tomasz Komorowski (Výstavnictví a editorství). Jak si lze všimnout, zůstalo jich stále poměrně hodně, což je rozhodně jedním z rozlišovacích prvků studia fotografie v Lodži.

Třetím pilířem programu jsou autorské fotografické předměty vedené uznávanými polskými umělci, jako jsou Wojciech Prażmowski (Kreace ve fotografii), Grzegorz Przyborek (Fotografie - výpověď v umění, Józef Robakowski a Wojciech Puś (Multimédia), Marek Szyryk (Dokumentární fotografie), Ewa Ciechanowska (Kurátorské a umělecké strategie ve fotografii), Wojciech Wieteska (Portrétní fotografie) a Piotr Wójcik (Reportážní fotografie).

Existují i předměty doplňující program, které ale nejsou nutně spojeny přímo s fotografií nebo její teorií. Většinou jsou volitelné a nepovinné. Můžeme mezi nimi najít např. předměty „Internetová televize“, „Vizuální efekty“, „Otázky pohybu a gesta“, „Obecná literatura“ nebo „Umění kamery“.

Na zaměření fotografie Fakulty kamery Státní filmové, televizní a divadelní školy Leona Schillera v Lodži přednáší celkem 27 osob[36], jde pouze o pedagogy zodpovědné za povinné předměty. Takto široký sbor, s různými zkušenosti, se věnuje mnoha oblastem fotografie a filmu.

Pokud shrneme programová východiska, jsou velmi široká a různorodá. Výuka se týká různých otázek, které lze rozdělit do tří hlavních bloků, které jsem uvedl výše. V současné podobě jsou velice dobře vyvážené a žádný z nich jasně nedominuje. Doplňující volitelné předměty umožňují individuálnějším způsobem rozšířit edukační nabídku.

---

[36] http://www.filmschool.lodz.pl/szkola/wydzialy/specjalnosc/fotografia/9/wykladowcy, datum zobrazení 15.07.2015

Důležitá je atmosféra panující mezi studenty v daném ročníku. Zmínili se o ní jak Marek Szyryk, tak Grzegorz Przyborek. Dokonce je, jak prohlašuje vedoucí katedry fotografie, při výběru uchazečů o studium důležité „budování ročníku“.

Na tomto místě je příhodné citovat Grzegorze Przyborka, který velmi správně vystihl podstatu programu studia fotografie:

Pokud studenti hledají vlastní cestu, právě oni vytvářejí auru nebo styl. Kromě toho ponechává vedení katedry pedagogům v oblasti způsobu vzdělávání naprostou volnost. Nahrává to různorodosti, což je slibné. Alespoň tomu tak bylo doposud. Typ hodin a metoda závisely na osobnosti pedagoga a na jeho umělecké autoritě. Hlavní zásluha za pokrok a čím dál tím vyšší úroveň vzdělávání na PWSFTViT měl nepochybně prof. Janusz Tylman jako vedoucí katedry fotografie. Ještě jednou zdůrazňuji, dobrá vysoká škola je místem setkání skupiny studentů a tvůrčích umělců. Je to pole pro diskuzi, umělecký kvas a místo střetu pohledů, ne boj o dominanci nebo vnucování jedné vize.

Technické a finanční podmínky

Na základě informací získaných od vedoucího katedry fotografie Marka Szyryka lze prohlásit, že katedra fotografie disponuje didaktickým zázemím na velmi vysoké úrovni. Studenti mají k dispozici vybavené fotografické ateliéry, školní knihovnu, která systematicky doplňuje svůj fond, počítačovou učebnu, která právě byla dovybavena o vysoce výkonnou techniku. Vznikla báze digitálních fotoaparátů, objektivů a blesků určených k zapůjčení mimo výuku. Navíc jsou studentům k dispozici možnosti, které jim poskytuje Filmová škola, přístup do rekvizitárny Faktulty herectví a zdroje Fakulty kamery v podobě filmového osvětlení a kamer.

V Státní filmové, televizní a divadelní škole Leona Schillera v Lodži funguje standardní polský stipendijní systém.[37] Skládá se z několika druhů stipendií, které můžeme rozdělit do dvou skupin: studijní a sociální. První je rektorské stipendium a ministerské stipendium. Oba disponují procentuálním omezením s ohledem na počet studentů dané fakulty a univerzity. Jako hodnocení pro přiznání stipendia je přijímán průměr známek a úspěchy studenta (účast na soutěžích, výstavách, konferencích atd.).

Obrázek 12: Filmová škola v Lodži, 2011

Vědecká stipendia se navzájem liší ve výši získaných prostředků a frekvenci jejich vyplácení (jendorázové, půlroční, roční). Sociální stipendia se udělují s ohledem na majetnost dané osoby. Celkem existují tři druhy: sociální stipendium, speciální stipendium pro hendikepované a jednorázová pomoc v nouzi. Každý student fotografie má nárok ještě na třetí formu materiální podpory, která není, podle mých znalostí, dostupná na žádné jiné polské vysoké škole. Jde o prostředky z Ústavu filmové produkce použitelné na fotografické materiály a tisk. Každý student získává na každý rok svého studia konkrétní rozpočet. Navíc se ti nejlepší, jak se zmínil Marek Szyryk, mohou ucházet o další prostředky na produkci.

[37] http://www.filmschool.lodz.pl/fileups/stu/stu5262872e5f515zasadypwsfbx.pdf, datum zobrazení 15.07.2015 r.

Studium fotografie na Státní filmové, televizní a divadelní škole Leona Schillera v Lodži je studium v denní formě, financované Ministerstvem kultury a z tohoto důvodu zbavené poplatků.

Z údajů, jež jsem představil, jasně vyplývá, že technické a finanční podmínky fotografických studií v Lodži se nacházejí na více než uspokojivé úrovni. Díky dodatečné podpoře v podobě prostředků na fotografický materiál a možnost využívat zdroje Fakulty kamery a herectví mohou studenti počítat s nadprůměrnou podporou.

3. kapitola. Analýza absolventa studia fotografie na Státní filmové, televizní a divadelní škole Leona Schillera v Lodži a vliv na polské umělecké prostředí za zohlednění výstavní činnosti vykonávané katedrou fotografie

Třetí a zároveň poslední kapitola mé práce bude věnována dvěma problémům, které s sebou nese pokus o katalogizaci, spojení do jednoho celku, nebo nalezení širších sbírek, skupin a typů. Mám na mysli pokus charakterizovat absolventa studia fotografie na Státní filmové, televizní a divadelní škole Leona Schillera v Lodži a vliv, který lodžská katedra fotografie vyvíjí na celou fotografickou scénu v Polsku za zohlednění jí vytvořených výstav. Obě otázky se dají velice těžko spojit a každý pokus o zobecnění s sebou nese velké riziko chyby. Proto jsem se rozhodl založit svou charakteristiku absolventů a vlivu katedry na rozhovorech a dotaznících, které jsem absolvoval s dvěma známými polskými kurátory, Adamem Mazurem a Jakubem Świrczem, vedoucím katedry fotografie v Lodži Markem Szyrykem, dvěma přednášejícími, Ewou Cechanowskou (zodpovědnou také za přípravu výstav) a Grzegorze Przyborkem a s třemi známými absolventy Piotrem Zbierskim, Igorem Pisukem a Annou Orłowskou. Navíc připojuji několik osobních zkušeností, protože sám jsem absolventem výše uvedených studií a mohu se vyjádřit z perspektivy osoby, která se nestala fotografem.
Tato kapitola se bude skládat z:

1. Krátkého představení výstavní činnosti katedry fotografie PWSFTviT Leona Schillera v Lodži;
2. Rozhovoru s Ewou Ciechanowskou - přednášející a kurátorkou výstav na katedře fotografii PWSFTviT Leona Schillera v Lodži.
3. Analýzy výstavní činnosti katedry fotografie PWSFTviT Leona Schillera v Lodži.
4. Dotazníku Adama Mazura a Jakuba Śwircza
5. Rozhovorů s Annou Orłowskou, Igorem Pisukem a Piotrem Zbierským;
6. Analýzy absolventa PWSFTviT Leona Schillera v Lodži na základě vedených rozhovorů a vlastních znalostí;
7. Analýzy vlivu katedry fotografie PWSFTviT Leona Schillera v Lodži na celkovou fotografickou scénu v Polsku;

Krátké představení výstavní činnosti PWSFTviT Leona Schillera v Lodži.

Výstavní činnost PWSFTviT Leona Schillera v Lodži už má několikaletou historii, která není nikde zaznamenána ani sjednocena, což by se mohlo stát tématem samostatné vědecké práce. V úvodu bych ale rád zmínil alespoň několik výstav, které se konaly před rokem 2008, kdy výstavu katedry fotografie speciálně k 15 letům existence fotografických studií připravila Ewa Ciechanowska.

Nejstarší výstavou, kterou se mi podařilo dohledat, je *Pierwsze oko* (První oko) z roku 1998, k níž se bohužel nedochoval žádný popis. Mnou dotázaná současná kurátorka galerie Forum Fotografii, kde se výstava konala, Magdalena Świądczak říká:

To už je velká archeologie. Nedochoval se popis této výstavy, šlo ale o první ročníky fotografie. Škola ještě nevystavovala nikde jinde. Kurátorem galerie tehdy byl Krzysztof Cichosz. Právě on za výstavu s největší pravděpodobností zodpovídal.[38]

Ačkoliv se toho o této výstavě nedá příliš říci, stojí za zmínku, že galerie FF byla jedním z prvních výstavních míst katedry fotografie. Výše uvedená výstava byla první prezentací školy, která se tam konala. Kurátorem té následující, *Start próbny* (Zkušební start) z roku 2004, byl Lech Lechowicz.[39] O rok později se konala výstava, jejímž kurátorem byl Stefan

Obrázek 13: výstava Start próbny, 2004

[38] Rozhovor nahraný 20.07.2015 telefonicky.

[39] http://galeriaff.infocentrum.com/_wystawy.html, datum zobrazení 20.07.2015 r.

Czyżewski, pod názvem *Rudimentum imaginis.*[40] V roce 2009 se pak konala historicky první výstava prezentující výhradně studenty denního studia, tehdy ještě pouhých prvních tří ročníků, které postupně započaly své vzdělávání od roku 2006. Tehdy se také konala má první výstava jako studenta PWSFTviT Leona Schillera v Lodži.

Za zmínku stojí i druhé, z hlediska lodžské katedry fotografie významné výstavní místo, kterým je Městská galerie umění v Lodži, kde se v roce 2008 konala první retrospektivní výstava katedry pod názvem *Fotografowie jutra* (Fotografové zítřka)*,*[41] připravená k 15 letům existence studia fotografie, které předcházelo album *foto-ekstensje.* Následně to byla v tom samém roce *Interior Obrazu* (Interiér obrazu) a o rok později *Czuła Ostrość 2.0* (Citlivá ostrost 2.0)*.* Kurátorkou všech tří byla Ewa Ciechanowska, šlo zároveň o její první výstavy, kdy plnila roli kurátora. Podle mě šlo také o okamžik, kdy začala výstavní činnost katedry fotografie v Lodži tak, jak ji známe dnes.

Rozhovor s Ewou Ciechanowskou - přednášející a kurátorkou výstav na katedře fotografii PWSFTviT Leona Schillera v Lodži.

Maciej Bujko - Jaká je vaše role na katedře fotografie PWSFTviT Leona Schillera v Lodži?

Ewa Ciechanowska - Ve Filmové škole pracuji jako odborný asistent pro fotografie a multimédia, vedu hodiny se studenty třetího a čtvrtého ročníku fotografie. Společně s prof. Wojciechem Prażmowským vedeme ateliér Kreace ve fotografii a samostatně vedu Umělecké a kurátorské strategie. Od začátku své práce ve Filmové škole, tedy od roku 2007, jsem také kurátorkou mnoha výstav, které prezentují práce studentů a absolventů fotografie.

MB - Jaká byla první kolektivní výstava studentů, kterou jste uspořádala?

---

[40] *tamtéž.*

[41] http://www.miejskagaleria.lodz.pl/galeria/wystawy.html, datum zobrazení 20.07.2015 r.

Obrázek 14: Ewa Ciechanowska, 2014

EC - *Fotografowie jutra* – obrovská retrospektivní prezentace v Městské umělecké galerii v Lodži v r. 2008.

MB - Vyprávějte, prosím, o výstavách studentů, které jste připravila pro PWSFTviT. Která z nich pro Vás byla nejdůležitější?

EC -Výstavy, které jsem připravila, byly velmi různorodé - od obrovských továrních prostor, jako tomu bylo v galerii Szyb Wilsona w Katovicích, výstava *Czuła ostrość* v roce 2008, kterou tvořilo několik fotografických cyklů, instalace a 12 video projekcí v speciálně zatemněné hale, až po komorní výstavy na photokině v Kolíně nad Rýnem - *In the matter in\visible* v r. 2012 a *Future Condition* v roce 2014, v nichž se nám na několikametrových plochách podařilo prezentovat sílu mladé, polské fotografie a, což je podstatné, naše výstavy byly pokaždé zaznamenány a oceněny.
Celkem jsem během posledních sedmi let připravila deset výstav prezentovaných v Polsku a pět v zahraničí. Za zmínku stojí spolupráce s Městskou galerií umění v Lodži, tam jsem byla kromě dříve zmíněné *FJ* kurátorkou výstav: *Interior Obrazu* v 2008 a *Czuła Ostrość 2.0.* v roce 2009. Brzy poté přišly další možnosti prezentace fotografií našich studentů: *Niektóre rzeczy widzialne i niewidzialne* (Některé viditelné a neviditelné věci) – Polský institut v Düsseldorfz 2010, *Rozłączone obrazy/ Disconnected images* - Galerie BWA

Bydgoszcz 2011, *W istocie rzeczy / In the matter of things* - během Měsíce fotografie v Bratislavě 2011.
Další důležitou etapu představuje pozvání k účasti na Mezinárodním festivalu fotografie v Lodži. V loňském roce jsem připravila multimediální výstavu *Darkroom*, v tomto roce si bylo na festivalu možné prohlédnout výstavu *Flow*, prezentující tvorbu 21 studentů a absolventů katedry fotografie. Poslední letošní výstava, *Waste Index*, za níž jsem byla zodpovědná, se konala na Trienále fotografie v Hamburku. Na této ve světě fotografie důležité mezinárodní akci byla Filmová škola jako jediná umělecká vysoká škola z Polska pozvána k prezentování svých prací v rámci Container City, výstavy, která si vzala za vzor newyorský New York's Photoville Brooklyn Festival.

Jak už jsem uvedla, každá výstava přede mě klade jiné výzvy. Nejobtížnější, ale i nejvýznamnější, pro mě byla loňská výstava *Darkroom*. Její původní koncepce se zrodila z omezení, která mě vyprovokovala k vytvoření prostoru, v němž se obrazy neprohlížejí, ale prožívají. *Darkroom* zval ke hře se svou percepcí, tím rozšiřoval definici diváka, který měl možnost aktivně se zapojit svým individuálním procesem re-konstrukce obrazů. Autory vystavených prací spojovala schopnost překračovat hranice forem a médií. Vytvoření takovéto situace vyžadovalo velmi precizní výběr prací a vytvoření jasně definovaných cest narace. Další výzvu představovala technická stránka realizace této multimediální výstavy. Šlo pro mě o těžkou, ale nesmírně tvůrčí práci.

MB - Můžeme mezi studeny a absolventy pozorovat jisté „ideální typy”?

EC - Pokud se mě ptáte, kdo si odnese ze studia na Filmové škole nejvíce výhod, kdo má šanci se nejlépe rozvíjet, nazvala bych tento typ jako experimentátora. Je to někdo otevřený vůči novým zkušenostem na jedné straně, bez strukturovaných očekávání na straně druhé, předurčený k akci a mající co říct. Někdy pozoruji schopné lidi, kteří se uzavřeli v zóně komfortu, vypracují atraktivní formu sdělení a tím skončí. Fotografie dnes ztratila sílu popisovat skutečnost, samotná vizuální vrstva nestačí. Stala se komunikačním nástrojem a ne hodnotou samou o sobě. Proto je doba studia, kromě poznávání nástroje, především časem po kladení otázek a neustálé hledání, experimentování s formami prezentace, nalézání adekvátních forem vyjádření. Pro mě je důležitá otázka, kterou bych chtěla předat studentům - fotografie, to je především proces myšlení.

MB - Můžeme mluvit o nějakém stylu, který zformovala katedra fotografie?

EC Myslím, že naštěstí nemůžeme mluvit o nějakém společném vizuálním stylu. Konstrukce programu výuky se opírá o systém ateliérů vedených na základě autorských programů. To zajišťuje značnou různorodost tvůrčích postojů a podporuje individuální přístup.
Všechny tyto projekty ale mají jeden společný jmenovatel, který propaguje katedra fotografie a který propaguji já. Jsou to práce, které vystupují mimo běžné představy. Autoři používají fotografii jako médium, které umožňuje buď nahlédnout do vnitřního světa autora, jako je tomu v případě dlouhodobých projektů Piotra Zbierského nebo Igora Pisuka, nebo jsou komentářem týkajícím se světa a vztahu k němu, příkladem toho mohou být práce Anny Orłowské, Przemka Dzienisa nebo Agaty Bielské. Druhým závažným aspektem je podpora a propagace šíření uměleckých výpovědí o jiná média, jako je video, instalace nebo performance poskytovaná univerzitou.

MB - Jsou fotografické výstavy dobrým prostředkem, jak pomoci studentům? Jaké je jejich vnímání mimo Filmovou školu?

EC - V průběhu několika posledních let byla, také díky pořádání výstav v Polsku i v zahraničí, přítomnost studentů a absolventů fotografie silně zaznamenána. Jejich tvorba je rozpoznávána a úspěšně funguje na trhu s uměním. Potvrzením tohoto stavu věcí jsou mezinárodní ocenění, která získávají, jako je Leica Oscar Barnack Award, Sony Word Photography Award, nominace na Deutsche Börse Photography Prize a početné zastoupení v pracích týkajících se současné fotografické scény, třeba v knize Adama Mazura „Decydujący moment” (Rozhodující moment). Fotografické výstavy představují důležitý prostředek propagace studentů. Díky nim jejich práce zaznamenávají kurátoři, sběratelé a kritici. Kolektivní výstavy formují image univerzity jak zvenčí, tak zevnitř. Jsou signálem, který studenty informuje o tom, co je podle školy ve fotografii zajímavé, potvrzeným následně výběrem mezinárodních kurátorů, jako tomu bylo v předchozím (Anna Orłowska) a letošním ročníku "reGeneration3: New Perspectives on Photography", v němž se ocenění dočkali: Artur Gutowski, Robert Mainka a Piotr Zbierski. Za zmínku stojí, že jsou práce mnoha studentů a absolventů katedry fotografie prezentovány na nejdůležitějších festivalech v zemi, jako je Měsíc fotografie v Krakově, Mezinárodní festival

fotografie v Lodži, i v zahraničí - Les Rencontres w Arles, Circulation(s) v Paříži, Triennial of Photography v Hamburku, Encontros da Imagem Festival v Braze. Díky výstavám a publikacím předvádějícím vysokou kvalitu prací talentovaných studentů se Filmová škola v Lodži stala v průběhu posledních let důležitým evropským centrem výuky fotografie.

Analýzy výstavní činnosti katedry fotografie PWSFTviT Leona Schillera v Lodži

Obrázek 15: výstava Disconected images, 2011

K výstavám, o nichž hovořila Ewa Ciechanowska, lze dodat ještě několik zajímavých položek, protože od jisté doby výstavy rovněž samostatně vytvářejí skupiny studentů nebo celé ročníky. První takovouto výstavou bylo *Osiem złotych zestaw* (Osm zlatých sad) z roku 2011. Jednalo se o iniciativu zdola, vedenou čtvrtým ročníkem studia fotografie denní formy, v němž jsem tehdy studoval. Výstava se tehdy setkala s velmi dobrým přijetím, i když, jak si myslím, ne kvůli fotografiím, ale z ohledu na její charakter zdola a na velkou společenskost, o čemž se píše v textu ke katalogu k příležitosti 20 let existence oboru fotografie na PWSFTviT Leona Schillera Krzysztof Pijarski (citát pochází z katalogu k výstavě *Osiem złotych zestaw*):

[…]Studenti sami našli jednu z možných odpovědí v otázce návratu k společné činnosti, k přátelskému dialogu: „[V] boji tvorby - píší - mi na pomoc přichází existence ve skupině. [...] [B]udováním svého já dbáme na to, aby se vyplnily všechny role v mikrospolečnosti, v níž žijeme, a rozvoj každého z nás je nepřímo podmíněn směrem rozvoje všech ostatních. [...] Chceme tvořit individuálně, ale být zapamatování společně". Takovouto jednotu, sama sebe formující sílu a solidaritu nejde přecenit. Navíc jsou vidět její výsledky, protože mnoho zajímavých iniciativ v lůně školy pochází právě od těchto studentů.[42]

Po naší výstavě se začalo objevovat čím dál více jiných, vznikajících z iniciativ samotných studentů. Např. *Przedtem, a nie teraz* (Předtím a ne nyní) v galerii na Mińskiej 14 ve Varšavě v roce 2013 nebo *W sosie własnym* (Ve vlastní šťávě) v galerii OFF Piotrkowska v témže roce.

Lze tedy prohlásit, že důležitý proud ve výstavní činnosti katedry fotografie v Lodži přestavují výstavy pořádané zdola studenty. Vraťme se ale na chvíli k expozicím organizovaným samotnou univerzitou. Zde stojí za zmínku, kromě těch vyjmenovaných Ewou Ciechanowskou, také výstavy, jako *Przestrzenie ujawnione* (Zveřejněné prostory), *Fairy Tale Element, Inspiracje 2.0* (Inspirace 2.0) nebo *Historię Obecności* (Historie současnosti). Jejich kurátory byli jiní zaměstnanci katedry a studenti. *Przestrzenie ujawnione* se v roce 2011 v Městské galerii umění v Lodži konaly v péči Grzegorze Przyborka a představovaly prezentaci projektů z jeho ateliéru. *Fairy Tale Element* a *Inspiracje 2.0* byly výstavy prezentované na TIFF festivalu ve Vratislavi v letech 2011 a 2012 v Současném muzeu Vratislav. První z nich připravovala trojice tehdejších studentů: Anna Orłowska, Maciej Nowaczyk a já. Kurátoři napsali v jí reprezentujícím textu:

Fairy Tale Element je definování motivů, ukazujících odvrácení se od povrchu skutečnosti, od současnosti, vnějšího povrchu věci směrem k tomu, co už bylo, co bude nebo k tomu, co vůbec neexistuje. Podle romantiků se umění rodí právě z odmítnutí, vzpoury proti skutečnosti nebo z jejího degradování, z odmítnutí její skutečné reálnosti a popření její hodnoty. Existuje dnes vůbec nějaká potřeba vzpoury proti realitě? Nejsme do ní natolik ponořeni a fascinováni, že nemáme čas na zbytečné hlouposti? A pokud vzpoura existuje,

---

[42] *Fotografia w nieprzeźroczystym świecie* Krzysztof Pijarski [w:] *#20LATFOTOGRAFIIPWSFTVIT*, red. Anna Kazimiercza, Anna M. Zarychta, Łódź 2013, s. 16.

čím se projevuje? Jsme to my, kdo tvaruje skutečnost nebo tvaruje ona nás?[43]

Expozice *Inspiracja 2.0* je dílo doktorandského dua Oly Buczkowské - Przeździk a Pawła Fabjańského, kteří se zaměřili na módní fotografii a na to, co studenty inspiruje. *Historie obecności* je výstava, jejímiž kurátory byli Marek Szyryk a já, týkala se dokumentární fotografie tvořené na katedře fotografie. Konala se v roce 2011 v Domě nových médií, v rámci lodžského Fotofestivalu. Festivalu, na němž prezentuje lodžská katedra fotografie, jak se shodují Marek Szyryk a Ewa Ciechanowska, nejvíce výstav, v tomto konkrétním případě v rámci speciálně vytvořené sekce *Filmschool Imaginarium.* Během posledních dvou let se tu představilo celkem 17 výstav, včetně *Darkroom*, o němž se šířeji rozhovořila v rozhovoru, který jsem vedl, Ewa Ciechanowska.

Shrnuto, výstavní činnost katedry fotografie PWSFTviT Leona Schillera v Lodži má už nejméně 17letou tradici a období posledních 10 let bylo dobou neustálého rozvoje a zvětšování dosahu. Expozice se předvedly v mnoha zemích, týkaly se různých témat a nejednalo se o běžné výstavy diplomových prací nebo prací studentů. Vypovídají o tom udělované ceny. Skutečnost, že univerzita investuje do této části svých aktivit, je bezpochyby jednou z příčin vlivů, které lodžská katedra fotografie má na celou polskou fotografickou scénu. To je zároveň nepochybně zásluhou mnoha osob, které se rozhodly tvořit výstavu pro školy, ale osobou, která se mezi nimi odlišuje (a také jich čistě statisticky vytvořila nejvíc) je Ewa Ciechanowska, jejíž vyjádření k tématu vlivu výstavní činnosti na postavení školy, lze nalézt v rozhovoru, který jsem s ní vedl.

Dotazníky Adama Mazura a Jakuba Śwircze:

1.

Maciej Bujko - Má podle Vás katedra fotografie na Státní filmové, televizní a divadelní škole Leona Schillera v Lodži vliv na celopolskou fotografickou scénu? Pokud ano, jaký?

---

[43] http://muzeumwspolczesne.pl/mww/kalendarium/wystawa/english-fairy-tale-element-tiff/, datum zobrazení 20.07.2015

Adam Mazur - Ano, jako každá škola vychovává další generaci a mladí tvůrci se zapojují do institucionálního oběhu umění a tak ho ovlivňují.

MB - Můžeme mluvit o vyprofilování nějakého stylu katedry fotografování PWSFTviT?

AM - Škola byla dříve známa spíše fotoreportérským, realitě se blížícím "stylem", ale to se podle mě setřelo a už desetiletí je těžké mluvit o specifice polských fotografických škol.

MB - Znáte studenty a absolventy lodžské katedry fotografie? Pokud ano, jaké?

AM - Maciej Bujko, Krzysztof Pijarski, Ania Orłowska, Piotr Zbierski, Igor Omulecki, Dominika Sadowska.

2.

Maciej Bujko - Má podle Vás katedra fotografie na Státní filmové, televizní a divadelní škole Leona Schillera v Lodži vliv na celopolskou fotografickou scénu? Pokud ano, jaký?

Jakub Śwircz - Ano, má vliv, protože ji opouští mnoho osoby s vysokými, praktickými znalostmi a také odborně připravené k tomu, aby se fotografii věnovali, především po praktické stránce. Nejde ale o systémový vliv, nebo jinak řečeno, šířeji intelektuální.

MB - Můžeme mluvit o vyprofilování nějakého stylu katedry fotografování PWSFTviT ?

JŚ - Určité stylistické stopy mohou jistě souviset s dvěma hodnotami. Za prvé s černobílou fotografií a sklonem k černobílému post sociálnímu dokumentování. A za druhé s oním specifickým, cenným manželstvím filmu a fotografie. Ovšem jen těžko by se tu dalo mluvit o nějaké intelektuální nebo ideologické frontě, nebo jednoduše o škole pracující s tezí a programem popisu skutečnosti. Jde spíše o náhodnou tendenci, možnosti a podmínky. Cenná je ale určitě variabilita a možnost vidět mladé lidi působící v různých oborech.

MB - Znáte studenty a absolventy lodžské katedry fotografie? Pokud ano, jaké?

JŚ - Ano, mnoho. Např. Igor Omulecki, Anna Orłowska, Maciej Nowaczyk, Filip Klimaszewski, Piotr Zbierski.

Rozhovory s Annou Orłowskou, Igorem Pisukem a Piotrem Zbierským:

1. Anna Orłowska.

Maciej Bujko - Kdy jsi absolvovala fotografii na Státní filmové,

televizní a divadelní škole Leona Schillera v Lodži?

Anna Orłowska - V prosinci 2011.

MB - Co pro tebe představuje největší hodnotu tohoto studia?

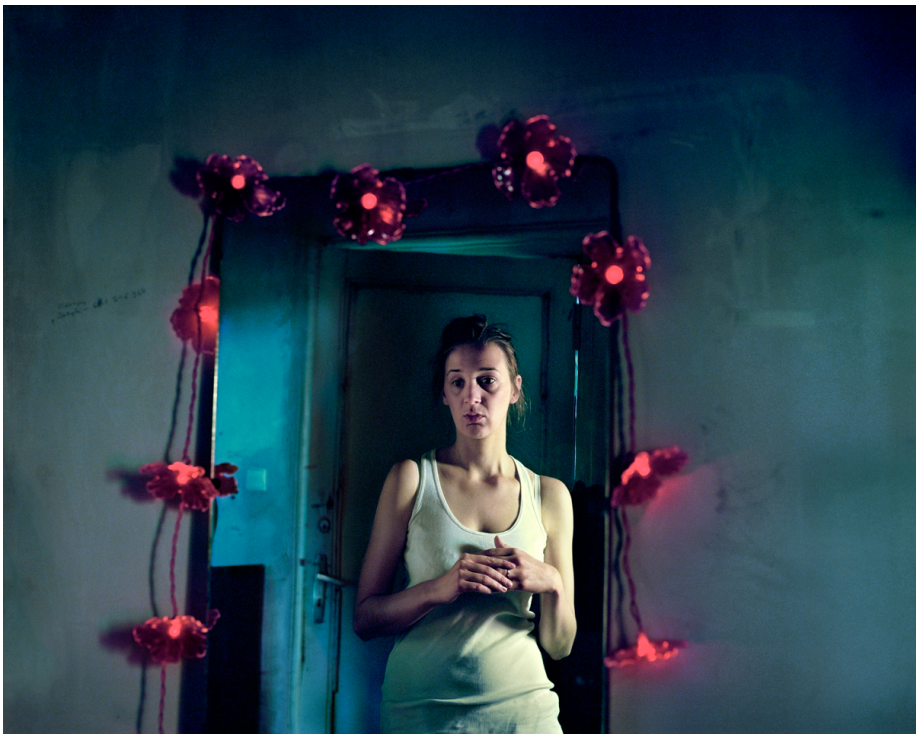

Obrázek 16: Anna Orłowska, The day before, 2009

AO - Možnost být ve skupině a společně se rozvíjet, poznávat lidi, s nimiž se později spoluvytváří prostředí. Kontakt se studenty z filmových fakult, včetně studentů ze zahraničí. Mnoho praktických kurzů během prvních dvou let studia. Prostor pro individuální kontakt s přednášejícími (malé skupiny). Každoroční "propagační" výstavy. Od prvního ročníku jsme byli nuceni utkat se s prostorem a materiálem výstavy.

MB - Co je podle Tebe jejich největší vadou?

AO - Příliš málo přednášejících, kteří jsou aktivními umělci nebo profesionálové s nějakým konkrétním portfoliem (konkrétně na mezinárodní scéně). Příliš málo specialistů, lidí z praxe u konkrétních otázek (kurzů nebo workshopů) a kontaktů s lidmi "z kultury": kurátory, kritiky apod.... Jinak řečeno - s realitou ;). Chybí rozdělení na ateliéry, které si lze vybírat v čase, který vám vyhovuje. Rozvrh hodin "jako na základce", žádné možnosti (kromě diplomové práce) vybrat si nějaký směr svého rozvoje. Příliš málo předmětů se věnuje teorii fotografie. Chybí profesionální laboratoř s tiskárnami, skenery apod., půjčovna vybavení, ateliér. Studium trvá moc dlouho, mělo by to být 3+2, změna po 3 letech je velmi dobrá. Chybí zahraniční výměnný program. Nedostatečná výuka mimo školu (setkání s umělci v jejich ateliérech, zájezdy na výstavy, setkání s lidmi ze světa umění a kultury).

MB - Ovlivnily výstavy a propagace studentů katedry fotografie Tvoji kariéru? Pokud ano, jak?

AO - Škola mě nominovala do projektu re:Generation, byl to první velký skok v kariéře, ale role školy se v tom omezila na odeslání přihlášky. Oceňuji rostoucí počet výstav a publikací, protože za mých časů byla vrcholem možnost výstavy v Centru propagace umění, která podle mě absolutně nijak neovlivnila mou kariéru.

MB - Jsi schopna rozlišit specifické typy absolventů studia fotografie na PWSFTviT (jak mezi svými spolužáky, tak u sebe)? Pokud ano, jaké?

AO - Hmm… Ano:

1. Umělci,
vystavují práci, určitým způsobem fungují na trhu umění (např. já, Jakub Karwowski, Irenka Kalicka, Karolina Breguła, Przemek Dzienis, Igor Omulecki, Krzysztof Pijarski, Łukasz Filak)

2. Profesionální fotografové,
profesně pracují s komerční fotografií (např. Paweł Fabjański, Sonia Szóstak, Kasia Bielska, Dominik Tarabański apod. …)

3. Usadili se v kultuře, nadacích apod.
např. ty, Kasia Iwańska, Franciszek Ammer, Michał Siarek a Katarzyna Legendź.

4. Komerční fotografie, fotografické služby, drobná fotografie.
Všechny svatby, různé akce, menší a větší zakázky.

5. Překvalifikovali se,
např. Kasia Legendź (na grafiku),

6. Učí na různých školách,
např.Bartek Talaga, Maciej Nowaczyk, Przemek Konefał, Igor Omulecki.

Tyto kategorie se samozřejmě prolínají.

MB - Působí katedra fotografie na fotografickou scénu v Polsku celkově? Pokud ano, jak?

AO - Myslím, že pomalu začíná mít, díky narůstajícímu počtu absolventů, kteří něco dělají. Např. vy začínáte pořádáním TIFF tuto scénu jaksi formovat, ale obecně má katedra samotná podle mého názoru slabý vliv. Nevznikají na ní žádné významné publikace, chybí tam kvas, prostředí, které by pružně fungovalo, např. jako svého času Poznaň. Všechno je příliš rozptýlené, působí a srážejí se tu individuality spíše díky vlastní práci než podpoře školy. Obecně - hodně promarněného potenciálu.

2. Igor Pisuk.

Maciej Bujko - Kdy jsi absolvoval fotografii na Státní filmové, televizní a divadelní škole Leona Schillera v Lodži?

Igor Pisuk - Státní závěrečnou zkoušku jsem skládal 27. března 2014.

MB - Co pro tebe představuje největší hodnotu tohoto studia?

IP - Největší hodnotou pro mě je, že jsem měl možnost poznat na jedné straně mnoho mladých a talentovaných umělců, kteří začínají se svým dobrodružstvím ve světě fotografie, vyměňovat si s nimi nápady, myšlenky, inspiraci atd. a z druhé strany účastnit se přednášek, které pomáhají objevovat a směřovat vlastní umělecké vize. Slouží k tomu četné korektury, ukázky filmů, slideshow, vernisáže atd.

MB - Co je podle Tebe jejich největší vadou?

IP - Největší vadou podle mě je, že na území školy chybí prostor, který by byl dostupný celodenně, jde mi o fotografické ateliéry a pracovny, do nichž by měli studenti neomezený

přístup a které by mohli používat bez omezení, zdarma, to samé se týká půjčování fotografického vybavení.

Obrázek 17: Igor Pisuk, Deceitful Reverence, 2015

MB - Ovlivnily výstavy a propagace studentů katedry fotografie Tvoji kariéru? Pokud ano, jak?

IP - Výstavy vývoj mé kariéry ovlivnily zásadně. Každoroční propagační výstavy, které jsou svého druhu rekapitulací fotografické práce během roku, mi poskytly zkušenosti a znalosti z oblasti expozice, vystavování fotografií. Kromě toho se prezentace mých prací v galeriích a na „školních zdech“ pojila s navazováním nových známostí a rozšiřováním sítě kontaktů, které výrazně ovlivnily můj rozvoj a kariéru.
Téměř po celou dobu studia fungovala propagace studentů bez výhrad. Škola pořádala četné fotografické akce, jichž jsem se s potěšením účastnil, kromě toho byla moje mailová schránka, a pořád je, neustále zasypávána maily týkajícími se rozmanitých fotografických událostí, jako jsou fotografické soutěže, open call na výstavy v rámcích festivalů,

worskhopů a mastercalass atd... Díky těmto informacím a přímým návrhům ze školy se mi podařilo získat mnoho ocenění, zapojit se do četných výstav, publikovat v zahraničních časopisech atd...

MB - Jsi schopen rozlišit specifické typy absolventů studia fotografie na PWSFTviT (jak mezi svými spolužáky, tak u sebe)? Pokud ano, jaké?

IP - Jediné, co mohu říci je, že existuje mnoho „typů“. Existují osoby, pro které fotografický obraz představuje záznam jejich jasně definované a promyšlené „ideje“, nejdůležitější je pro ně koncept. Takovéto jednání můžeme pozorovat především v módě nebo inscenované fotografii (A. Orłowska, S. Szostak atd.). Vyskytují se i fotografové, kteří jednají impulzivně, především v pouliční fotografii, osobním dokumentu atd., pro které se počítá spontánní filtrování skutečnosti přes fotoaparát a zaznamenávání jejích obrazů, hlavní roli u nich sehrávají emoce, impulsy..., sám nevím, jak bych je nazval, já jsem se určitě narodil pod toulavou hvězdou.

MB - Působí katedra fotografie na fotografickou scénu v Polsku celkově? Pokud ano, jak?

IP - Určitě má, ale to není otázka pro mě. Necítím se být expertem v této oblasti a raději bych neodpovídal.

3. Piotr Zbierski.

Maciej Bujko - Kdy jsi absolvoval fotografii na Státní filmové, televizní a divadelní škole Leona Schillera v Lodži?

Piotr Zbierski - Magisterskou diplomovou práci jsem obhajoval v roce 2014. Ve stejném roce jsem na této univerzitě zahájil doktorské studium.

MB - Co pro tebe představuje největší hodnotu tohoto studia?

PZ - Z perspektivy mé tvorby měla obrovskou hodnotu svoboda v rozvíjení vlastní fotografické cesty a kontakt s mladými tvůrci zastupujícími rozmanité pohledy na uchopená témata. V době, kdy jsem studoval na magisterském stupni, tu působilo také několik zajímavých přednášejících, např. Wojtek Wieteska, Krzysztof Pijarski, Grzegorz Przyborek, Tomasz Ferenc. V současnosti škola nabízí mnoho možností podpory pro mladé tvůrce, jak v rámci propagace, tak při žádání o fondy na umělecké realizace. Když jsem studoval, fungovalo paralelně dálkové studium. Šlo o pozitivní prvek výměny myšlenek s osobami staršími o několik let a často fotograficky aktivními.

MB - Co je podle Tebe jejich největší vadou?

Obrázek 18: Piotr Zbierski, Pass by me, 2010

PZ - Myslím si, že by značná část pedagogického sboru měla být nahrazena mladšími přednášejícími, kteří se více orientují v tom, jak v současnosti vypadá svět fotografie. Myslím, že by to měly být spíše neustále tvořící osoby, které by svou vášní nakazily teprve začínající fotografy. Tyto změny už částečně nastoupily. Vadou jiného druhu je nedostatečná úroveň přípravy studentů na situace po studiích, na fungování v uměleckých

institucích a na potenciální kooperaci s galeriemi. Jde o znalosti, které se student musí naučit sám vlastními zkušenostmi. Pozitivní změnou v tomto ohledu jsou semináře praktického psaní grantů. V době, kdy existuje tolik festivalů, institucí a akcí zároveň by byl velmi užitečný předmět, který by poctivě představil a umožnil studentům se zorientovat v struktuře a formách fungování, a taky hodnocení potencionálních institucí, s nimiž student může v budoucnu spolupracovat.

MB - Ovlivnily výstavy a propagace studentů katedry fotografie Tvoji kariéru? Pokud ano, jak?

PZ - Když jsem byl asi ve 3. ročníku, vznikla kancelář propagace studentů fotografie, která průběžně sleduje možnosti ucházet se o studijní pobyty a granty a možnost zapojení do soutěží. Působí, studenti jsou průběžně informování o situacích, kam mohou hlásit své práce. Škola zároveň pořádá mnoho kolektivních výstav a posílá přihlášky do důležitějších soutěží. V současnosti jsem měl to díky takovéto přihlášce to potěšení představit svou práci v Musée de l' Elysée ve Švýcarsku, v rámci soutěže re:Generation3.

MB - Jsi schopen rozlišit specifické typy absolventů studia fotografie na PWSFTviT (jak mezi svými spolužáky, tak u sebe)? Pokud ano, jaké?

PZ - Pokud se na věc podívám z praktické stránky, aniž bych zacházel do uměleckých stylů, existuje několik cílů, k nimž studenti a absolventi této vysoké školy směřují. Vidím několik takovýchto hlavních typů/cílů, které se někdy navzájem prolínají:

- rozvíjení vlastního vizuálního jazyka v kontextu umělecké tvorby, vlastní síly výrazu a autorských projektů založených na fotografickém myšlení.
- zájem o komerční cestu, studiové realizace, cestu směrem ke světu módy, reklamy, k realizacím kampaní
- ovládnutí techniky a znalostí umožňujících učinění kroků k fungování jako fotograf na zakázku/užitný fotograf
- úzká specializace v jedné oblasti, periferní úkoly, ne nutně spojené s fotografováním, ale např. se zpracováním obrazu
- zájem o jiná média, než je fotografie

MB - Působí katedra fotografie na fotografickou scénu v Polsku celkově? Pokud ano, jak?

PZ - Během posledních 8 let, kdy jsem byl spojený se školou, jí prošlo mnoho zajímavých tvůrčích osobností a sama škola se stala místem setkání těchto individualit. Práce mnohých z nich vytyčují standardy na festivalech a soutěžích jak v Polsku, tak v zahraničí. Škola neprezentuje jednotný styl jejich absolventů, ale je směsicí velmi různorodých, silných osobností, které vyvíjejí tvůrčí aktivitu na mnoha polích. Přes všechny vady je období studia bezpečný čas, který můžeme věnovat budování jádra vlastní umělecké výpovědi.

Analýza absolventa PWSFTviT Leona Schillera v Lodži na základě vedených rozhovorů a vlastních znalostí

Díky vedeným rozhovorům, znalostem, které z nich plynou, vlastním zkušenostem jako absolventa a přednášejícího na katedře fotografie PWSFTviT Leona Schillera v Lodži jsem schopen pokusit se charakterizovat její absolventy, ačkoliv jde samozřejmě o svého druhu zobecnění, které nikdy nebude ideálním odrazem skutečnosti. Poskytne nám to ale poznatky ohledně kariér absolventů, efektivity vzdělávání na katedře a charakteru fotografických studií na PWSFTviT Leona Schillera v Lodži.

Rád bych začal připomenutím vyjádření vedoucího katedry fotografie Marka Szyryka o osudech absolventů studií, která vede.

Takovou cestu ale nevytyčuje škola, teprve realita po studiích. Zdá se mi, že jsou tři. Jedni zkoušejí své síly v komerční, užitné fotografii. Druzí se soustředí na uměleckou činnost a chtějí se věnovat jenom jí. Třetí skupina jakoby mizí a vykonává různá prapodivná zaměstnání nesouvisející s fotografií. Snaží se zachránit nebo jim to život přinesl, případně je za tím něco jiného, co je jim určené na určitý čas.[44]

[44] Rozhovor vedený a nahraný 14.07.2015.

Marek Szyryk vytýčil tři hlavní cesty absolventů, kterým pracovně říkám umělec, komerční fotograf, osoba věnující se jinému povolání. Jde o nejobecnější klasifikaci ze všech rozhovorů, které jsem uvedl, ale zároveň uvádějící dvě užší a jednu širší kategorie, která podle mě zahrnuje velmi mnoho absolventů. Sami zainteresovaní uvedli kategorie jako jsou:
umělci, reklamní/módní fotografové, užitní fotografové (svatby, akce atd.), úzce specializovaní a přímo spojení s fotografií (např. zpracování obrazu), osoby zajímající se o jiná média, osoby působící v kultuře, osoby, které se překvalifikovaly (například na grafiky) a osoby přednášející fotografii. Igor Pisuk „umělce“ dále dělí na osoby, pro které je důležitý koncept/promyšlená idea, a osoby jednající impulzivně, „spontánně filtrující realitu“. Část těchto typů se u různých osob překrývá, podobně jako část vyjádření k vypracovanému stylu, o němž bych také na tomto místě rád napsal několik vět. Osoby, jichž jsem se dotazoval na tuto otázku, nejčastěji prohlásili, že škola (a což s tím souvisí, studenti a absolventi) nevypracovali vlastní jednotný styl, což by nemělo být vnímáno v negativním kontextu, ale spíše pozitivně, s ohledem na různorodost. Několikrát se objevil názor, který velmi trefně vyjádřil Jakub Śwircz:

Určité stylistické stopy mohou jistě souviset s dvěma hodnotami. Za prvé s černobílou fotografií a sklonem k černobílému post sociálnímu dokumentování. A za druhé s oním specifickým, cenným manželstvím filmu a fotografie.

I Grzegorz Przyborek zdůrazňuje zásadní roli různorodosti a poukazuje na její důvod:

Kromě toho ponechává vedení katedry pedagogům v oblasti způsobu vzdělávání naprostou volnost. Nahrává to různorodosti, což je slibné.

Z mojí perspektivy, jako absolventa, překládajícího a kurátora TIFF festivalu se jedná o velmi trefné názory. Je těžké zařadit do jednoho kolektivu Piotra Zbierského, Annu Orłowskou a Krzysztofa Pijarského, ačkoliv bychom je všechny mohli najít v kategorii fotografové-umělci. Souhlasím i s názorem, že pokud je pro studenty a absolventy něco charakteristické, je to vliv filmu (a obecně filmové školy) na jejich myšlení a estetickou citlivost.

Když shrnu různé odpovědi a své zkušenosti, jsou absolventi katedry fotografie PWSFTviT Leona Schillera v Lodži velmi individuální osoby, které se rozvíjejí v různých

směrech, nepodléhají jasným klasifikacím, které se snaží prorazit na polskou fotografickou scénu. Skutečnost, že část osob od fotografie odejde k filmu nebo grafice, je dle mého soudu svědectvím o pohotovosti a ne ničím pejorativním. Zaznamenání existence skupiny osob, které se věnují práci v kultuře, organizují festivaly a fotografické výstavy, nebo se fotografii věnují v teoretické rovině, je podle mě velmi cenné. Existence takovéto skupiny absolventů může plynout z programu studia, které, jak jsem psal, obsahuje vyrovnaný blok teoretických předmětů.

Analýza vlivu katedry fotografie PWSFTviT. Leona Schillera v Lodži na celkovou fotografickou scénu v Polsku

Jednou z mých dvou hypotéz bylo, že katedra fotografie (organizační jednotka fotografických studií) PWSFTviT Leona Schillera má vliv na celkové formování fotografické scény v Polsku. Během rozhovorů a vyplňování dotazníků jsem se ptal na výše uvedený vliv těch, s nimiž jsem rozmlouval. Prakticky všichni potvrzují mou hypotézu, ačkoliv nacházejí různé příčiny tohoto vlivu a jeho různé druhy. Když začnu tím prvním. Vedoucí Marek Szyryk vidí příčinu vlivu ve výstavách a účasti na přehlídkách a v soutěžích. Podobně se vyjadřuje autorka mnoha výstav katedry, Ewa Ciechanowska. Jak Adam Mazur, tak Jakub Śwircz, známí polští kurátoři, spatřují příčinu ve vlivu samotné skutečnost vzdělávání studentů a kvality studia. Obdobně smýšlí Ania Orłowska, která upozorňuje na rostoucí počet absolventů-jednotlivců, kteří se dokázali prosadit. Piotr Zbierski pak poukazuje na stylistickou různorodost tvůrčích jedinců. Ve všech těchto názorech můžeme najít určité společné jmenovatele, které se dále potvrzují v odpovědích na jiné otázky. Katedra je místo, na němž se v malých skupinách setkávají tvůrčí osobnosti. Získávají bezpečný čas k experimentování a přístup jiným médiím než jen fotografii (kontakt s filmovými fakultami). Škola s ohledem na svou pozici a rozvinutí výstavní činnosti a propagace studentů (posílání na prohlídky a konkurzy) navenek prezentuje práce podle ní nejlepších a nejzajímavějších studentů a absolventů, což vede k zapsání její přítomnosti na polské fotografické scéně. Nejde tedy jen o to, že jako škola vychovává studenty a má díky tomu vliv. V Polsku existuje několik dalších škol, které nemají prakticky žádný, nebo jen velmi omezený vliv. PWSFTviT Leona Schillera v Lodži se od nich liší právě tím, že se velmi intenzivně propaguje prostřednictvím výstav a účasti

na soutěžích. Skutečnost, že existují tvůrčí osobnosti a jejich přitahování si lze vysvětlit velkou oblibou samotné Filmové školy jak instituce.

Obrázek 19: výstava Darkroom, 2014

Druhou otázkou je druh vlivu, který lodžská katedra fotografie má na polskou fotografickou scénu. Je velmi těžko měřitelný a jen obtížně se dá určit, jaký vlastně přesně je. Jistě se zde vzdělává značná skupina osob, které později zaujmou důležité postavení na fotografické scéně. Stačí připomenout Annu Orłowskou, Piotra Zbierského, Igora Omuleckého, Irenku Kalickou, Karolinu Bregułu nebo Krzysztofa Pijarského. Tento vliv lze vyjádřit také propagováním polské fotografie v mezinárodním měřítku, například na veletrhu Photokina nebo Trienále fotografie v Hamburku. Studenti a absolventi také získávají mnoho důležitých mezinárodních cen, jako je na příklad re:Generation (jak na druhém, tak i třetím ročníku) a jsou prezentováni na festivalech, např. Les Rencontres d'Arles. Mnoho dotazovaných zároveň vnímá jisté bezvládí studia fotografie na PWSFTviT. To, že hlavní vliv je zaznamenáván díky jednotlivcům a ne díky systémovému jednání. Jak říká Anna Orłowska:

Myslím, že ho pomalu začíná mít, díky narůstajícímu počtu absolventů, kteří něco dělají. Např. vy začínáte pořádáním TIFF tuto scénu nějakým způsobem formovat, ale obecně má katedra samotná podle mého názoru slabý vliv. Nevznikají na ní žádné významné publikace, chybí tam kvas, prostředí, které by pružně fungovalo, např. jako svého času

Poznaň. Všechno je příliš rozptýlené, působí a srážejí se tu individuality, spíše díky vlastní práci než podpoře školy. Celkově - hodně promarněného potenciálu.[45]

A Jakub Śwircz:

Ano, má vliv, protože ji opouští mnoho osob s vysokými, praktickými znalostmi a také odborně připravené k tomu, aby se fotografii věnovali, především po praktické stránce. Nejde ale o systémový vliv, nebo jinak řečeno, šířeji intelektuální.[46]

Z mých zkušeností plyne, že ve škole panovala atmosféra velkého liberalismu. Docházelo jen k málo zásahům ze strany vedení katedry do vedené výuky (o tom se ve rozhovoru zmiňují Grzegorz Przyborek a Ewa Ciechanowska), ale v tom všem bylo i málo jasně definovaného plánu, jak dosáhnout úspěchu, ať už samotnou katedrou nebo studenty. Lze si z toho odnést dojem, že tu po mnoho let panovala zásada „zaprvé neškodit“ a „neviditelné ruky trhu“, samozřejmě ve vztahu k rozvoji katedry a ne trhu.

[45] Rozhovor vedený 20.07.2015.

[46] Rozhovor nahraný 15.7.2015.

Shrnutí

V úvodu této práce jsem psal o dvou hypotézách. První z nich předpokládala, že katedra fotografie (organizační jednotka fotografických studií) PWSFTviT Leona Schillera má vliv na celkové formování fotografické scény v Polsku. Druhá předpokládala, že katedra fotografie na PWSFTviT Leona Schillera si po více než 20 letech fungování vytvořila styl viditelný v tvorbě jejích absolventů a studentů. K oboum jsem se vztahoval v předchozích třech kapitolách a snažil jsem se je prokázat nebo vyvrátit. Nyní bych se k nim chtěl ještě jednou, naposledy vrátit, abych svou práci zakončil.

Katedra fotografie Státní filmové, televizní a divadelní školy Leona Schillera v Lodži vede jedny z nejstarších fotografických studií v Polsku. Více než 20 let neustálého rozvoje tuto školu přivedly na současnou pozici. Studium na lodžské katedře fotografie začalo zaujímat čelní představení v polském fotografickém vzdělávání. Potvrzují to jak osoby, s nimiž jsem vedl rozhovory a vyplňoval dotazníky v této práci, tak i počet ocenění získávaných studenty a absolventy. Je nezpochybnitelné, že katedra fotografie na PWSFTviT Leona Schillera má vliv na celkové formování fotografické scény v Polsku, o čemž jsem podrobněji psal v třetí kapitole. Objevují se sice pochybnosti ohledně rozsahu tohoto vlivu a uvědomělosti jeho vývoje, těžko ale polemizovat s fakty v podobě na polské poměry nevídaného množství (a často také kvality) výstav vytvářených Filmovou školou, důležitých mezinárodních ocenění a absolventů, kteří dnes spoluutvářejí polskou fotografii.

Obtížnější bylo pozitivní vyhodnocení mé druhé teze, která mluví o vypracování stylu viditelného u studentů a absolventů. Téměř všichni, s nimiž jsem vedl rozhovory, popřeli, že by takovýto styl existoval. Osoby blíže spojené s Filmovou školou kromě toho

zdůrazňovali, že je to výhoda. Vedoucí katedry Marek Szyryk nebo Jakub Śwircz se zároveň zmínili o často opakovaném názoru, že je na fotografiích studentů a absolventů patrný vliv samotné filmové školy, jako instituce spojené s tímto médiem. Podobné názory bychom našli u Anny Orłowské, která je vyjmenovává jako přednosti školy

Ewa Ciechanowska říká:

Všechny tyto projekty ale mají jeden společný jmenovatel, který propaguje katedra fotografie a který propaguji já. Jsou to práce, které vystupují mimo běžné představy. Autoři používají fotografii jako médium, které umožňuje buď nahlédnout do vnitřního světa autora, jako je tomu v případě dlouhodobých projektů Piotra Zbierského nebo Igora Pisuka, nebo jsou komentářem týkajícím se světa a vztahu k němu, příkladem toho mohou být práce Anny Orłowské, Przemka Dzienisa nebo Agaty Bielské. Druhým závažným aspektem je podpora a propagace šíření uměleckých výpovědí o jiná média, jako je video, instalace nebo performance poskytovaná univerzitou. [47]

Ačkoliv neexistuje jednoznačně rozpoznatelný styl, objevují se v tvorbě často jisté prvky, které pravidelně vystupují do popředí, což nepochybně plyne z kontextu, v němž katedra fotografie na PWSFTviT Leona Schillera funguje.

Na konec bych se ještě rád vyjádřil k záležitosti, která se vyskytla v odpovědích několika osob, a týkala se zásadní role, kterou ve Filmové škole sehrává „ročník“. Odjakživa se do daného studijního ročníku přijímal malý počet studentů, kteří mezi sebou díky tomu měli velmi intenzivní kontakty a působili na sebe navzájem. Z mého úhlu pohledu, tedy osoby, která úspěšně absolvovala denní studium na lodžské katedře fotografie, bylo nejcennějším vzděláním, které jsem získal, právě to od mých přátel z ročníku. To je podle mě největší rozdíl studia fotografie na Státní filmové, televizní a divadelní škole Leona Schillera v Lodži.

[47] Rozhovor nahraný 18.7.2015.

Bibliografia

LECHOWICZ, L. *Historia fotografii część 1 / 1839-1939.* Łódź : PWSFTviT, 2012. ISBN 978-83-87870-55-3

8 złotych zestaw. Studenci IV roku PWSFTviT. Łódź : PWSFTviT, 2011.

Foto-ekstensje. 15 lat studiów fotograficznych w PWSFTviT. Studenci PWSFTviT. Łódź : PWSFTviT, 2007. ISBN 978-83-87870-23-2.

KAZIMIERCZAK ,A.; ZARYCHTA, A. *#20LATFOTOGRAFIIPWSFTVIT / #20YEARSOFPHOTOGRAPHYFROMPWSFTVIT.* Łódź : PWSFTviT, 2013. ISBN 978-83-87870-69-0.

SHORE, R. *Post-Photography : The Artist with a Camera.* London : Laurence King Publishing, 2014. ISBN 9781780672281

Nieoczywiste 2013, Poznań, 04.07.2015, *fotografia.uap.edu.pl,* http://n13.fotografia.uap.edu.pl.

Przestrzenie ujawnione. PWSFTviT. Łódź : Miejska Galeria Sztuki w Łodzi, PWSFTviT, 2011.

50 lat Łódzkiej Szkoły Filmowej 1948-1998. PWSFTviT. Łódź : PWSFTviT, 1998. ISBN 978-83-87870

Disconnected Images. Rozłączone obrazy. Studenci PWSFTviT. Łódź : PWSFTviT, 2011. ISBN: 978-83-87870-41-6.

KANICKI, W.; OKLAND, M. *Shaping time. Time and the city.* Łódź : PWSFTviT, 2011. ISBN 978-83-87870-40-9.

Niektóre rzeczy widzialne i niewidzialne. Studenci PWSFTviT. Łódź : PWSFTviT, 2009. ISBN 978-83-87870-29-4.

Czuła ostrość 2.0. Studenci PWSFTviT. Łódź : Miejska Galeria Sztuki w Łodzi, PWSFTviT, 2009. ISBN 978-83-89216-72-4.

Jmenný rejstřík

ALBIN ,Tomasz - 40
AMMER, Franciszek - 56
BARANOWSKI, Krzysztof - 21
BIELSKA, Katarzyna- 50, 56, 69
BREGUŁA, Karolina - 56, 65
BRUSZEWSKI, Wojciech - 27
BUCZKOWSKA, Ola - 53
BUJKO, Maciej - 54
BUŁHAK, Jan Brunon- 14
BŁOŃSKI, Aleksander - 40
CHOJNACKI, Piotr - 21
CICHOSZ, Krzysztof - 40, 46
CIECHANOWSKA, Ewa - 40, 45-53, 64, 66, 69
CZYŻEWSKI, Stefan- 47
DĄBROWSKI, Kuba - 15, 18
DZIENIS, Przemek - 35, 50, 56, 69
FABJAŃSKIM, Paweł - 39, 53, 56
FERENC, Tomasz - 40, 60
FILAK, Łukasz - 56
FLORKOWSKI, Andrzej - 21
FORECKI, Mariusz - 15
GOLA, Arkadiusz - 15
GOŁUCH, Krzysztof - 15
GRABOWIECKI, Marcin- 15
GRZELEWSKA, Anna - 15
GRZYBOWSKA, Agata - 35
GUTOWSKI, Artur- 50
IDZIAK, Sławomir- 26
IWAŃSKA, Kasia - 56

JURECKI, Bartłomiej - 35

KALICKA, Irenka 56, 65

KARWOWSKI, Kuba - 35, 56

KARBOWSKI, Kuba - 35

KIEŚLOWSKI, Krzysztof - 26

KLIMASZEWSKI, Filip - 54

KLUPŚ, Jarosława - 21

KOMOROWSKI, Tomasz - 40

KONEFAŁ, Przemek - 56

KORCEL, J*acek- 26*

KRAMARZ, Andrzej - 15

KUTZ, Kazimierz - 26

KUZYSZYN, Konrad - 21

KWIEK, Paweł - 27

LECHOWICZ, Lech - 29, 40, 46

LEDWOSIŃSKI, Mirosław - 40

LEGEŃDŹ, Katarzyna - 56

LEŚNIEWSKA, Anna - 40

ŁOZIŃSKI, Marcel - 26

ŁUCZAK, Michał - 15, 18

MILACH, Rafał - 15

MAJEWSKI, Janusz - 26

MAINKA, Roberta - 33, 50

MAZUR, Adam - 45, 50, 53-54, 64

MIKURDA, Jakub - 40

MILLER, Krzysztof - 35

MORGENSTERN, Janusz - 26

MUNK, Andrzej - 26

NOWACZYK, Maciej - 52, 54, 56

NOWICKI, Marek - 29

OLEKSA, Janusza - 21

OMULECKI, Igor - 18, 54, 56, 65

ORŁOWSKA, Anna -35, 40, 50, 52, 54-55, 59, 63-65, 69

ORSKI, Witek - 18

PAREJKO, Kasia - 33

PIJARSKI, Krzysztof - 40, 51, 54, 56, 60, 63, 65

PIWKOWSKI, Marek - 26

PISUK, Igor - 33, 35, 45, 50, 54, 57-58, 69

POLAŃSKI, Roman - 26

POŹNIAK, Marek - 40

PRAŻMOWSKI, Wojciech - 33, 40, 47

PRZYBOREK, Grzegorz - 24, 36-38, 40-41, 45, 52, 60, 63, 66

PUŚ, Wojciech - 40

ROBAKOWSKI, Józef - 27, 33, 40

RÓŻYCKI, Andrzej - 27

RYBCZYŃSKI, Zbigniew - 27

SADOWSKA, Dominika - 54

SAGATOWSKA, Katarzyna - 15

SIAREK, Michał - 56

SIDERSKI, Rafał - 18

SIKORA, Tomasz - 18

SKOLIMOWSKI, Jerzy- 26

SOKALSKA Maga - 15

SUPERNAK Paweł - 15

SZÓSTAK, Sonia - 56

SZYRYK, Marek -24, 29-36, 39-42, 45, 53, 62-63, 64, 69

ŚWIĄDCZAK, Magdalena - 46

ŚWIRCZ, Jakub - 45, 53-54, 63- 64, 66, 69

TALAGA, Bartosz - 39, 56

TARABAŃSKI, Dominik - 56

TOMCZYK, Piotr - 40

TYLMAN, Janusz - 29, 31, 37, 39, 41

WAJDA, Andrzej - 26

WAŚKO, Robert - 27

WICHŁACZ, Zbigniew - 40

WIETESKA, Wojciech - 40, 60

WOJNECKI, Stefan - 19-20

WOŁYŃSKI, Piotr- 21

WÓJCIK, Jerzy - 26

WÓJCIK, Piotr - 40

WRZESIEŃ, Andrzej - 40
ZANUSSI, Krzysztof - 26
ZARYCHTA, Anna - 40
ZBIERSKI, Piotr - 33, 45, 50, 54, 59-60, 63-65, 69